TYLKO DLA WEWNĘTRZNEGO UŻYTKU SŁUŻBOWEGO

ROK I NR 10 WARSZAWA, GRUDZIEŃ, 1949 R.

BIULETYN FINANSOWY

PAŃSTWOWEJ KOMISJI PLANOWANIA GOSPODARCZEGO

SPIS RZECZY

str.
— Branżowe plany kont 301
— Uchwała Prezydium KERM z dn. 29. XI. 1949 w sprawie zasad systemu finansowego przedsiębiorstw państwowych podległych Ministerstwu poczt i telegrafów 303
— Zarządzenie Przewodniczącego PKPG w porozumieniu z Ministrem Skarbu z dn. 14. XII. 1949 r. w sprawie zasad refundacji majątkowych przedsiębiorstw państw. państw.-spółdz., central spółdz.-państw. i spółek prawa handlowego z udziałem majątkowym Skarbu Państwa lub przedsiębiorstw państwowych . . . 305
— Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dn. 16. XII. 1949 w sprawie wykonania Instr. Nr 8 PKPG o planowaniu zaopatrzenia inwestycji na rok 1950 . . . 306
— Zarządzenie Przewodniczącego PKPG i Ministra Skarbu z dn. 23. XII. 1949 r. w sprawie zakończenia wykonywania oraz rozliczenia z Planu Inwestycyjnego na rok 1949 306
— Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dn. 23. XII. 1949 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu w sprawie tymczasowych zasad finansowania jednostek przechodzących od dnia 1 stycznia 1950 r. na pełny rozrachunek gospodarczy 309
— Zagadnienie branżowych planów kont w świetle „Wytycznych" Komisji Metodyki Planowania Finansowego i Rachunkowości 310
— Przyczynek do branżowych planów kont . . . 314
— Rozliczenie kosztów w handlu 316
— Przykładowe rozliczenie nakładów w przedsiębiorstwie handlowym 317
— Nomenklatura nakładów na bezpieczeństwo i higienę pracy 321
— Zasady finansowania i kontroli bankowej przedsiębiorstw 322
— Omówienie różnych norm i zasad obowiązujących 323—324
— Rejestry dla rozliczenia zakupu materiałowego (Materiały dyskusyjne) 325

CZOŁOWE ZADANIA CHWILI OBECNEJ

Branżowe plany kont na 1950 r.

Zaledwie parę tygodni dzieli nas od momentu wejścia w życie nowego planu kont na terenie przedsiębiorstw przemysłowych, handlowych i usługowych, włączonych do systemu finansowego. W części przedsiębiorstw, np. budownictwie, gospodarstwach rolnych itp. rok 1950 przyniesie zmiany stosunkowo nieznaczne, zasadnicza bowiem reforma została przesunięta na r. 1950. Natomiast w przedsiębiorstwach, zobowiązanych do wprowadzenia nowych planów kont i objętych zasadami nowych, szczegółowych zasad systemu finansowego, zmiany w planowaniu i księgowości mają charakter zmian niewątpliwie zasadniczych.

Są one świadectwem przystosowywania się rachunkowości do potrzeb i cech charakterystycznych gospodarki uspołecznionej, a zatem realizują zasady: ścisłego związania księgowości z systemem finansowym, uwzględnienia potrzeb rozszerzonego socjalistycznego planowania w zakresie terminowej i ścisłej kontroli wykonania planu, pogłębienia rozrachunku gospodarczego i ścisłej ochrony własności socjalistycznej. Czynią one jednocześnie zadość potrzebom ustroju uspołecznionej gospodarki w zakresie terminowej sprawozdawczości okresowej, stwarzając nowe, udoskonalone wzory sprawozdań miesięcznych i rocznych.

Reforma planów kont wykracza daleko po za ramy przedsiębiorstw przemysłowych czy handlowych, a to z tej prostej przyczyny, że w warunkach gospodarki uspołecznionej rachunkowość przestaje być zagadnieniem oddzielnego przedsiębiorstwa, że przekształca się w system rachunkowy całego gospodarstwa narodowego i że spełnia różnorodne, zupełnie podstawowe zadania w zakresie zarządzania całym gospodarstwem narodowym przez naczelne władze gospodarcze. Rachunkowość przedsiębiorstwa jest zatem elementem składowym rachunkowości ogólno narodowej, powiązanej licznymi nićmi z państwowym planem finansowym i jedynym planem gospodarczym.

Jednolite plany kont, ogłoszone zostały jako plany ramowe dla wielkich działów gospodarczych szereg miesięcy temu. Pierwszym był plan dla przedsiębiorstw przemysłowych. Siedmiomiesięczny okres czasu, upływający od jego ogłoszenia, dał możność wszystkim zainteresowanym nie tylko dokładnie zapoznać się z jego budową i funkcjonowaniem, ale pozwolił na pogłębione studia w zakresie różnorodnych możliwości rozwiązań w jego ramach, rozwiązań najbardziej celowych dla tysiącznych zagadnień praktycznych. Rezultatem tych prac jest szczegółowy komentarz do tego planu kont, który opuszcza w dniach najbliższych prasę drukarską. Od 5 miesięcy prowadzone są też na szeroką skalę kursy przeszkoleniowe w zakresie przemysłowego planu kont. Kursy te, o czasie trwania od 9 do 18 dni, pozwoliły na celowo dobranych materiałach ćwiczebnych (również wydanych drukiem), przeszkolić około 4.500 księgowych rekrutujących się ze stanowisk kierowniczych w przemyśle i administracji przemysłowej. Szkolenie prowadzone dalej, ogarnie w okresie pierwszego półrocza r. p. niemal wszystkie fachowe siły księgowe, podnosząc ich kwalifikacje fachowe.

Wreszcie, podjęte prace w zakresie podręczników księgowości, umożliwią metodyczne szkolenie nowych pracowników działów rachunkowych.

W zakresie planu dla przedsiębiorstw handlowych dotychczasowa akcja związana z jego wprowadzeniem w życie przebiegała mniej intensywnie. Złożyły się na ten fakt różnorodne przyczyny, a przede wszystkim duża różnorodność zasad organizacyjnych i zasad funkcjonowania aparatu dystrybucyjnego, powodujące konieczność wypracowania szczegółowych norm systemu finansowego uwzględniających odrębności poszczególnych branż handlu. Normy te, uchwalone ostatnio przez K. E. R. M. są podstawą przystosowania ram planu do indywidualnych potrzeb branżowych. Kursy w zakresie przeszkolenia personelu działów księgowych przedsiębiorstw handlowych objęły dotychczas około 1000 osób i są intensywnie prowadzone dalej.

Analogiczna sytuacja panuje w dziedzinie przedsiębiorstw usługowych, transportowych, wydawniczych, kulturalnych itp.

W pełnym toku znajduje się obecnie sprawa zatwierdzania branżowych planów kont we wszystkich działach gospodarczych. Jej przebieg świadczy o tym, że w terminie do 1-go stycznia nowe branżowe plany kont, w znakomitej większości wypadków wraz ze szczegółowymi instrukcjami, będą zatwierdzone przez ministerstwa resortowe. W akcji tej biorą udział setki komisji fachowych powołanych przez zainteresowane instytucje i przedsiębiorstwa, rzeczoznawcy Biura Organizacji Rachunkowości oraz zespoły robocze, wyłonione przez Komisję Metodyki Planowania Finansowego i Rachunkowości.

Jednolite wytyczne, opracowane przez Komisję Metodyki w zakresie zasad układania planów branżowych, stała pomoc i nadzór nad pracami, wreszcie rzeczowe podejście do tych zagadnień ze strony wybitnych fachowców, biorących udział w olbrzymiej pracy zespołowej dają gwarancję, że plany branżowe będą istotnie podstawą dźwignięcia księgowości przedsiębiorstw uspołecznionych na wyższy poziom, przy uwzględnieniu w najszerszym zakresie wszystkich odrębności i cech specyficznych branż i przystosowując się do ich możliwości i potrzeb.

Dotychczasowe przepracowania branżowych planów kont dają podstawę do sformułowania następujących cech charakterystycznych tych planów.

a) Realizują one zasadę jednolitości rozwiązań w zakresie wielkich działów życia gospodarczego, a nawet w przekroju wszystkich przedsiębiorstw uspołecznionych. Podstawowe zagadnienia są rozwiązane w sposób całkowicie jednolity. Odnosi się to w szczególności do takich zagadnień jak: ujęcie środków trwałych, robót kapitalnych i ich finansowania, funduszów własnych, tworzenia i rozwiązywania rezerw i funduszów specjalnych, kredytów bankowych w zakresie środków obrotowych, gospodarki materiałowej, ujęcia i rozliczania nakładów, gospodarki wyrobami gotowymi i ich realizacji itp.

b) Plany branżowe przystosowują się w najszerszym zakresie do zasady wyraźnego rozdzielenia kont syntetycznych i analitycznych. Rozbudowa branżowa systemu kont syntetycznych tylko w nielicznych wypadkach — i to w przedsiębiorstwach resortów poza gospodarczych — doprowadziła do powstania dodatkowych kont grupowych, czy też podgrupowych. Ramy planów jednolitych okazały się tak dobrane, że pomieściły w ekonomicznie uzasadniony sposób wszystkie specyficzne zagadnienia branżowe. Natomiast swoboda w zakresie urządzeń analitycznych została w pełni wykorzystana przez poszczególne branże, które uwagę swą skierowały na rozwiązania, uwzględniające w najszerszym zakresie potrzeby danych działów. Odnosi się to do rozbudowy kartotek majątku trwałego, magazynowych, kosztów itp.; do wzorów arkuszy rozliczeniowych i kalkulacyjnych; wzorów rejestrów faktur i przychodów materiałowych i towarowych; zasad kalkulacji branżowej itd. Poszczególne rozwiązania, np. przemysłu hutniczego i węglowego dają świadectwo wysokiego stopnia fachowości i gruntownego przemyślenia i przepracowania zagadnień.

c) Rozwiązania układu graficznego planów branżowych opierają się na jednolitych wzorach, zapewniających dużą przejrzystość i wygodę w praktycznym stosowaniu.

d) Instrukcje do branżowych planów kont nie mają tego charakteru jednolitości co same plany, chociaż mają szereg cech wspólnych. W zakresie, objętym komentarzami ogólnymi, instrukcje te odsyłają do tych komentarzy, natomiast koncentrują swe wyjaśnienia i zalecenia na problemach, branżowych i specyficznych księgowaniach z nimi związanych. Ujęcie redakcyjne jest różne. Wiele instrukcji operuje tylko opisem, wiele przytacza rozwiązania schematyczne i wykresy. Autorom udało się na ogół ująć i wyjaśnić w sposób dostateczny i zrozumiały dla przeciętnego umysłu różnorodne zagadnienia księgowe. Dalsza praca w tym zakresie pozwoli rozwinąć instrukcje, uzupełnić ich braki i niedomówienia.

e) Wnikliwe przepracowania zasad jednolitego planu kont w ich realizacji branżowej wykazują, że pierwotne obawy co do trudności nowego planu kont okazują się nierealne. Przeciwnie, konsekwencja i logika rozwiązań, po bliższym zapoznaniu się z nimi ułatwia znakomicie pamięciowe ich opanowanie, a liczne i dokładne instrukcje umożliwią prawidłowe księgowania zdarzeń występujących tylko sporadycznie. Jednocześnie wystąpiły z całą siłą liczne ułatwienia, jakie w poszczególnych rozwiązaniach daje plan kont. Wystarczy tu wspomnieć przede wszystkim o kartotekach magazynowych opartych na jednolitej zasadzie cen fakturowych, i o kartotekach wyrobów gotowych, operujących stałą ceną planowego kosztu wytworzenia.

f) Przy okazji rozwiązań branżowych ujawniły się również zalety jednolitych rozwiązań w zakresie podstawowych druków księgowości wchodzących do użytku w roku przyszłym. Przyczyną tego jest nie tylko przemyślane graficzne rozwią-

zanie tych druków, ale również celowa ich treść, usuwająca spotykany dotychczas zbędny balast niepotrzebnych danych i zawiłości graficznych. Znaczenie tego faktu w zakresie ułatwienia pracy rachunkowców wymaga specjalnego podkreślenia.

Stwierdzone powyżej fakty pozytywne nie mogą jednak usuwać w cień niedociągnięć, jakie wystąpiły na jaw i wszystkich trudności jeszcze nie przezwyciężonych. Przeciwnie, nie można negować faktu, że te trudności i niedociągnięcia istnieją i że konieczne będą dalsze prace, w szerokiej skali, aby je usunąć i rozwiązać. Ważne jest z tego względu zarządzenie przewodniczącego PKPG zlecające Biuru Organizacji Rachunkowości objęcie kierownictwa akcją koordynującą i instruktażową w okresie wprowadzenia planów branżowych w życie, a więc w okresie sporządzania zamknięć rachunkowych za rok 1949 oraz otwarcia ksiąg na rok 1950. W tej dziedzinie konieczną będzie mobilizacja całego aparatu fachowego jakim rozporządzamy i niesienie pomocy tam przede wszystkim, gdzie wstępne trudności i brak doświadczenia będą wymagać tego. Konieczne będzie również dalsze szkolenie fachowe personlu rachunkowo-finansowego w terenie, jak również gruntowna rewizja dotychczasowych programów i metod nauczania rachunkowości w całym szkolnictwie zawodowym. Innymi słowy: reforma rachunkowości przedsiębiorstw uspołecznionych przeszła dopiero pierwszy etap. Stoi przed nami jej wprowadzenie w życie, a następnie dalsze doskonalenie rachunkowości uspołecznionych przedsiębiorstw. Na tle dotychczasowych rezultatów można wnioskować, że i te zadania będą rozwiązane w sposób właściwy.

(BOR-Sn.)

UCHWAŁA

Prezydium Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 29 listopada 1949 r.

w sprawie zasad systemu finansowego przedsiębiorstw państwowych podległych Ministerstwu Poczt i Telegrafów.

A. Postanowienia wspólne dla wszystkich przedsiębiorstw.

I. Postanowienia ogólne.

1. Zasady systemu finansowego, ustalone w niniejszej uchwale, dotyczą przedsiębiorstw państwowych, podległych Ministerstwu Poczt i Telegrafów, a mianowicie: a) Polska Poczta i Telekomunikacja, b) Biuro Studiów i Projektów Łączności, c) Przedsiębiorstwo Robót Telekomunikacyjnych.
2. Każde z wymienionych przedsiębiorstw działa na zasadzie rozrachunku gospodarczego, rozlicza się z budżetem Państwa poprzez rachunki wyrównawcze, jest samodzielną jednostką bilansową, współpracuje bezpośrednio z bankami finansującymi na podstawie planów finansowych, opracowanych i zatwierdzonych w trybie przepisanym, oraz korzysta bezpośrednio z kredytów bankowych.
3. Bankiem finansującym działalność eksploatacyjną przedsiębiorstwa Polska Poczta i Telekomunikacja jest Narodowy Bank Polski. Bankiem finansującym pozostałe przedsiębiorstwa jest Bank Inwestycyjny.
4. Przedsiębiorstwo „Polska Poczta i Telekomunikacja" sprzedaje swoje świadczenia i usługi według cen ustalonych w sposób przewidziany w uchwale K. E. R. M. z dnia 12 lipca 1949 r. w sprawie tymczasowego uregulowania trybu zatwierdzenia cen, taryf i opłat za świadczenia i usługi.
5. Biuro Studiów i Projektów Łączności oraz Przedsiębiorstw Robót Telekomunikacyjnych pobierają za swoje świadczenia opłaty według zasad, ustalonych dla podobnych przedsiębiorstw podległych Ministerstwu Budownictwa.
6. W sprawach nieuregulowanych niniejszą uchwałą należy kierować się odpowiednio dostosowanymi postanowieniami uchwały Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 12 kwietnia 1949 r. w sprawie zasad systemu finansowego przedsiębiorstw państwowych.

II. Opodatkowanie obrotów i zysków.

7. Przedsiębiorstwa podległe Ministerstwu Poczt i Telegrafów są podatnikami i płatnikami podatku obrotowego.
8. Przedmiotem opodatkowania są wpływy brutto za świadczenia i usługi na rzecz osób trzecich. Nie podlegają opodatkowaniu podatkiem obrotowym obroty między poszczególnymi działami jednego przedsiębiorstwa, oraz świadczenia Centrali Zaopatrzenia Poczty i Telekomunikacji dla przedsiębiorstw resortu Ministerstwa Poczt i Telegrafów.
9. Stawka podatku obrotowego wynosi zasadniczo 1% i może być podwyższona na podstawie specjalnych przepisów dla pokrycia wydatków budżetu państwowego i to w odniesieniu do całości lub części usług.
10. Termin płatności podatku obrotowego ustala się na dzień 25 każdego miesiąca za miesiąc ubiegły. W przypadku braku obliczenia podatek płatny jest w tym terminie zaliczkowo w wysokości należnej za ostatni miesiąc, w stosunku do którego obliczenie zostało dokonane. Wyrównanie zaliczki powinno nastąpić najpóźniej z następną wpłatą podatku, tj. w dniu 25 drugiego miesiąca po miesiącu sprawozdawczym.
11. Postanowienia niniejszej uchwały dotyczące podatku obrotowego mają charakter wytycznych do sporządzenia planu finansowego na rok 1950.
12. Zysk bilansowy każdego przedsiębiorstwa opodatkowany jest podatkiem dochodowym. Podatnikiem i płatnikiem jest każde przedsiębiorstwo.
13. Wolna jest od podatku dochodowego Dyrekcja Generalna Poczty i Telekomunikacji jako jednostka administracyjna, której wydatki pokrywane są z narzutów administracyjnych.

14. Sumy należne z tytułu podatku dochodowego obliczane są co miesiąc od łącznego zysku bilansowego, osiągniętego w miesiącach ubiegłych danego roku kalendarzowego.

15. Termin płatności podatku dochodowego przypada na dzień 25 każdego miesiąca. W razie braku obliczenia podatku w tym terminie podatek podlega wpłacie zaliczkowo w wysokości $^1/_{12}$ planowanej kwoty podatku za okres roczny.

Wyrównanie zaliczki powinno nastąpić najpóźniej w następnym miesięcznym terminie płatności podatku dochodowego tj. w dniu 25 drugiego miesiąca po sprawozdawczym.

Wpłaty podatku następują każdorazowo z potrąceniem wpłat, dokonanych już za ubiegłe miesiące.

III. Zyski i straty.

16. Rentowność przedsiębiorstw podległych Ministrowi Poczt i Telegrafów z wyjątkiem przedsiębiorstw Polska Poczta i Telekomunikacja ustala się w zasadzie na 3%.

17. Zysk przedsiębiorstw będzie dzielony w sposób następujący:
   a) 10% zysku bilansowego na podatek dochodowy,
   b) 90% zysku bilansowego na zwiększenie własnych środków obrotowych.

18. Część zysku przedsiębiorstw może być na podstawie przepisów specjalnych przeznaczona na fundusze specjalne. W tym przypadku następuje odpowiednie zmniejszenie części zysku, przeznaczonej na zwiększenie własnych środków obrotowych.

19. Straty przedsiębiorstw, wynikające z ustalenia ceny na usługi poniżej poziomu kosztów własnych, pokrywane są z Rachunku Sum Obrotowych na zasadach niżej omówionych.

IV. Środki obrotowe.

20. Na dzień 1 stycznia 1950 r. będą ustalone dla każdego przedsiębiorstwa normatywy środków obrotowych, w granicach których przedsiębiorstwa otrzymują własne środki obrotowe.

21. Własne środki obrotowe powstają z akumulacji zysku i z dotacji z Rachunku Sum Obrotowych.

22. Normowaniu podlegają jako własne środki obrotowe:
   a) środki płatnicze,
   b) zapasy materiałowe i produkcyjne oraz roboty w toku,
   c) wydatki przyszłych okresów.

23 Nadwyżki własnych środków obrotowych ponad normatywy przedsiębiorstwa obowiązane są przelewać na Rachunek Sum Obrotowych, z którego też otrzymują dotację na uzupełnienie własnych środków obrotowych w przypadku ich niewystarczalności.

24 Ustalany będzie na każdy rok z podziałem na kwartały, plan zwiększenia normatywnych środków obrotowych oraz plan akumulacji własnych środków obrotowych z zysków przedsiębiorstw.

Na podstawie tych planów ustalany będzie plan przelewów na Rachunek Sum Obrotowych, o ile plan akumulacji przewyższa plan zwiększenia normatywnych środków obrotowych, lub plan przelewów z Rachunku Sum Obrotowych, o ile plan zwiększenia normatywnych środków obrotowych przewyższa plan akumulacji.

Przelewy powyższe będą dokonywane do dnia 25 każdego miesiąca za miesiąc ubiegły lub zaliczkowo w innych terminach.

Na podstawie kwartalnych bilansów będzie dokonywane ostateczne rozliczenie z Rachunkiem Sum Obrotowych w oparciu o faktyczną akumulację normatywnych środków obrotowych w porównaniu z planowanym zapotrzebowaniem.

25. Uzupełniającym źródłem środków obrotowych przedsiębiorstw są kredyty bankowe.

Osobne przepisy określą rodzaje kredytów bankowych oraz wypadki, w których przedsiębiorstwa będą mogły z tych kredytów korzystać.

V. Odpisy amortyzacyjne.

26. W bilansie otwarcia na 1 stycznia 1950 r. ustalona zostanie faktyczna wartość majątku trwałego przedsiębiorstw, podległych Ministerstwu Poczt i Telegrafów.

Odpisy amortyzacyjne powinny być dokonywane od wartości inwentarzowej na ogólnie obowiązujących zasadach.

27. Przedsiębiorstwa obowiązane są odprowadzić do 25 każdego miesiąca do właściwych banków na odpowiednie rachunki swego przedsiębiorstwa $^1/_{12}$ części sumy amortyzacyjnej, przewidzianej we własnym planie finansowym na dany rok kalendarzowy.

Wpłaty te są wpłatami zaliczkowymi. Rozliczenie ostateczne wysokości faktycznej dokonanych odpisów nastąpi po każdorazowym zamknięciu rachunkowym.

28. Wysokość stawek procentowych amortyzacji dla poszczególnych przedsiębiorstw, jak również wysokość części odpisów amortyzacyjnych, przeznaczonych na sfinansowanie kapitalnych remontów, ustali P. K. P. G. na wniosek Ministerstwa Poczt i Telegrafów.

29. Niewykorzystane w ciągu roku środki zakumulowane na remont kapitalny pozostają w dyspozycji przedsiębiorstw do wykorzystania w roku następnym.

B. Postanowienia specjalne dla poszczególnych przedsiębiorstw.

I. Polska Poczta i Telekomunikacja.

30. Wpływy Polskiej Poczty i Telekomunikacji składają się z opłat taryfowych za świadczenia i usługi pocztowe i telekomunikacyjne.

31. Wpływy pocztowe i telekomunikacyjne inkasowane przez urzędy i agencje pocztowe i telekomunikacyjne oraz przez Dyrekcje Okręgowe Poczty i Telekomunikacji są zarachowywane z podziałem na poszczególne usługi oraz na służbę (piony) pocztową i telekomunikacyjną — na dochód tego Okręgu dyrekcyjnego, do którego dane urzędy i agencje należą.

32 Koszty własne urzędów i agencyj pocztowych i telekomunikacyjnych w ramach okręgów dyrekcyjnych łącznie z kosztami Dyrekcyj Okręgowych Poczty i Telekomunikacji dzielone są na poszczególne usługi oraz na służby (piony) pocztową i telekomunikacyjną na podstawie kluczów ustalonych przez Dyrekcję Generalną Poczty i Telekomunikacji.

33. Wpływy inkasowane centralnie i wydatki dokonywane centralnie przez Dyrekcję Generalną Poczty

i Telekomunikacji łącznie z wpływami i wydatkami wynikającymi z rozrachunków z obcymi zarządami pocztowymi i telekomunikacyjnymi oraz udziałem przedsiębiorstwa Polska Poczta i Telekomunikacja w kosztach utrzymania międzynarodowych organizacji pocztowych i telekomunikacyjnych zarachowywane są w Dyrekcji Generalnej na specjalnych rachunkach. — Po upływie każdego miesiąca wpływy te i wydatki dzielone są między okręgi dyrekcyjne proporcjonalnie do wpływów osiągniętych przez nie w tym samym okresie czasu w grupie wzgl. w grupach usług, których wpływy i wydatki centralne dotyczą.

Jeżeli w danej grupie usług okręgi dyrekcyjne nie inkasują żadnych wpływów, wzgl. jeżeli wpływy lub wydatki centralne nie odpowiadają określonych usługom, Dyrekcja Generalna ustala klucz podziału odnośnych wpływów wzgl. wydatków centralnych.

34. Podatek obrotowy od wpływów brutto, otrzymanych przez Okręgi dyrekcyjne bezpośrednio, jak i za pośrednictwem Dyrekcji Generalnej Poczty i Telekomunikacji obliczają i wpłacają do właściwych urzędów skarbowych Dyrekcje Okręgowe Poczty i Telekomunikacji.

35. Obliczenia wysokości odpisów amortyzacyjnych i ich przelewów do Narodowego Banku Polskiego dokonują Dyrekcje Okręgowe P. i T.

Suma wpłat amortyzacyjnych wszystkich Dyrekcji powinna równać się sumie odpisów amortyzacyjnych całości przedsiębiorstwa Polska Poczta i Telekomunikacja.

36. W r. 1950 przeznacza się całą sumę odpisu amortyzacyjnego na sfinansowanie kapitalnych remontów.

37. Wydatki Dyrekcji Generalnej Poczty i Telekomunikacji łącznie z Biurem Rozrachunkowym Poczty i Telekomunikacji, Zakładem Techniki Pocztowej, Ośrodkiem Szkolenia Pocztowo-Telekomunikacyjnego i Centralą Zaopatrzenia Poczty i Telekomunikacji są normowane budżetami. Na pokrycie tych wydatków służą kwoty wpłacone na Rachunek Narzutów Administracyjnych w Narodowym Banku Polskim przez Dyrekcje Okręgowe Poczty i Telekomunikacji. Kwoty narzutu administracyjnego, stanowiącego jeden z elementów kosztów własnych, obliczają Dyrekcje Okręgowe w wysokości 1% wpływów brutto każdego okręgu dyrekcyjnego. Narzut płatny jest do dnia 25 każdego miesiąca za miesiąc poprzedni.

W razie braku obliczenia w tym terminie narzut ma być odprowadzony zaliczkowo w wysokości przypadającej na ostatni miesiąc, za który dokonano obliczenia.

38. Zakłady produkcji pomocniczej (zakłady graficzne) i centralne warsztaty produkcyjno-naprawcze, zarządzane przez Centralę Zaopatrzenia Poczty i Telekomunikacji, działają na zasadzie rozrachunku wewnętrznego.

II. Biuro Studiów i Projektów Łączności.

39. Przedsiębiorstwo obowiązują zasady systemu finansowego ustalonych dla analogicznych przedsiębiorstw, podległych Ministerstwu Budownictwa.

III. Przedsiębiorstwo Robót Telekomunikacyjnych.

40. Przedsiębiorstwo obowiązują zasady systemu finansowego ustalonego dla przedsiębiorstw, podległych Ministerstwu Budownictwa.

ZARZĄDZENIE

Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego w porozumieniu z Ministrem Skarbu z dnia 14 grudnia 1949 r.

w sprawie zasad refundacji udziałów majątkowych przedsiębiorstw państwowych, państwowo-spółdzielczych, central spółdzielczo-państwowych i spółek prawa handlowego z udziałem majątkowym Skarbu Państwa lub przedsiębiorstw państwowych.

W wykonaniu postanowienia § 3 uchwały Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 8 września 1949 r. w przedmiotowej sprawie — w porozumieniu z Ministrem Skarbu — zarządzam, co następuje:

1. Refundacja kwot wpłaconych przez przedsiębiorstwa państwowe, państwowo-spółdzielcze, centrale spółdzielczo-państwowe i spółki prawa handlowego z udziałem majątkowym Skarbu Państwa lub przedsiębiorstw państwowych na poczet udziałów majątkowych:
   a) w krajowych spółkach prawa handlowego,
   b) w zagranicznych spółkach handlowych,

   nastąpi z Rachunku Wyrównawczego Środków Obrotowych w Narodowym Banku Polskim.
2. Refundacji dokona Narodowy Bank Polski w terminie do dnia 31 grudnia 1949 r.
3. Przedsiębiorstwa wymienione w pkt. 1, które wpłaciły dotychczas kwoty na poczet udziałów, przedłożą Narodowemu Bankowi Polskiemu w terminie do dnia 20. XII. 1949 r. wykazy z wyszczególnieniem:
   a) przedsiębiorstw, na których rzecz dokonały wpłat z tego tytułu,
   b) wysokości kwot wpłaconych poszczególnym przedsiębiorstwom;

   odpisy tych wykazów należy jednocześnie przesłać do wiadomości Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego i właściwych ministerstw.
4. Przedsiębiorstwa posiadające udziały w spółkach wymienionych w pkt. 1, lit. a) i b), po otrzymaniu z Narodowego Banku Polskiego zawiadomienia o refundacji równowartości tych udziałów, spiszą je z aktywów bilansu, a ewidencję ich będą prowadziły w sumach pozabilansowych dwustronnie.

Przewodniczący
Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego
(—) H. Minc,
Wiceprezes Rady Ministrów

ZARZĄDZENIE

Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 16 grudnia 1949 r.

W sprawie wykonania Instrukcji Nr 8 Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego o planowaniu zaopatrzenia inwestycji na rok 1950, zatwierdzonej zarządzeniem Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 30. VI. 1949 r. znak: BU/2A-01-02/25.

Dla zapewnienia jednolitego wykonania przepisów Rozdziału IV wyżej wymienionej Instrukcji Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego, zobowiązujących państwowe przedsiębiorstwa budowlane i montażowe do opracowania planu zaopatrzenia materiałowego dla robót im zleconych przez inwestorów w ramach Planu Inwestycyjnego na rok 1950, zarządzam, co następuje:

1. Wszelkie zamówienia materiałów dotyczących inwestycji objętych Planem Inwestycyjnym na rok 1950, dokonane przez inwestorów przed udzieleniem zleceń wykonawcom, podlegają zcedowaniu na rzecz wykonawców — państwowych przedsiębiorstw budowlanych lub montażowych, przy zawieraniu umów o wykonanie odnośnych robót względnie budów.
2. Wszelkie materiały znajdujące się już w posiadaniu inwestorów, w wyniku poczynionych przez nich zakupów dotyczących realizacji planu inwestycyjnego na rok 1950, podlegają odstąpieniu na rzecz wykonawców — po cenach własnych pełnego kosztu nabycia i transportu — bez doliczenia kosztów magazynowania, powstałych przed zawarciem umowy między inwestorem a przedsiębiorstwem wykonywującym inwestycję.
3. Materiały zakupione przez inwestorów i dostarczone wykonawcom w r. 1949 a niezużyte (wbudowane) do dnia 31 grudnia 1949 r., podlegają przekazaniu w drodze odsprzedaży — na warunkach jak w pkt. 2.
4. Przepisy powyższe nie dotyczą:
   a) maszyn i urządzeń, stanowiących techniczne wyposażenie budowanego, odbudowanego względnie rozbudowywanego obiektu, dostawa których to maszyn i urządzeń zastrzeżona jest dla inwestora, oraz
   b) materiałów zakupywanych przez inwestorów dla potrzeb robót prowadzonych sposobem gospodarczym.

Za Przewodniczącego Państwowej Komisji
Planowania Gospodarczego
(—) Dr St. Jędrychowski
Minister

ZARZĄDZENIE

Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego i Ministra Skarbu z dnia 23 grudnia 1949 r.

w sprawie zakończenia wykonywania oraz rozliczenia z Planu Inwestycyjnego na rok 1949.

1. Inwestycje objęte Planem Inwestycyjnym 1949 r. mogą być wykonywane wyłącznie do dnia 31 grudnia 1949 r. Wszelkie inwestycje realizowane fizycznie po dniu 1 stycznia 1950 r. uważa się za działalność inwestycyjną roku 1950, która powinna być wykonywana wyłącznie w ramach planu na rok 1950.
2. Inwestycje z Planu Inwestycyjnego na rok 1949 fizycznie nie wykonane do dnia 31 grudnia 1949 r. w rozmiarach rzeczowych przewidzianych tym planem mogą być kontynuowane i winny być wykańczane w r. 1950 jedynie w ramach Planu Inwestycyjnego 1950, przy czym:
   a) odnośnie tytułów inwestycyjnych z Planu roku 1949, które stały się składnikami tytułu inwestycyjnego danego inwestora w Planie roku 1950, kontynuowanie robót winno być dokonywane w ramach tytułu na rok 1950, a równocześnie finansowanie następować będzie w ramach limitu przewidzianego dla danego tytułu w Planie Inwestycyjnym 1950. Wynikające w związku z tym zmiany zakresu rzeczowego wykonania odnośnych składników tytułu inwestycyjnego na rok 1950 inwestor-dysponent środków finansowych winien uzgodnić z inwestorem naczelnym do dnia 28 lutego 1950 r., natomiast inwestor naczelny winien zawiadomić o tych zmianach bank finansujący inwestycje do dnia 15 marca 1950 r.
   b) odnośnie tytułów inwestycyjnych z Planu roku 1949, które nie zostały objęte składnikami tytułu inwestycyjnego danego inwestora na rok 1950 oraz odnośnie tytułów inwestycyjnych inwestorów, którzy nie są objęci planem na rok 1950 wykończenie robót winno być pokryte w drodze virement przez inwestorów naczelnych lub centralnych z pozycji „Tytuły pozostałe" w planie inwestycyjnym na r. 1950.

   W tych przypadkach zainteresowani inwestorzy winni zgłosić wniosek o przyznanie kredytów w drodze virement w trybie i na formularzach przewidzianych Instrukcją „6" Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego, oraz na formularzach przewidzianych dla przeprowadzenia virement.

   Inwestorzy centralni wydadzą zarządzenia podległym inwestorom w sprawie składania omówionych wyżej wniosków i formularzy, ustalając terminy w taki sposób, aby odnośne wnioski inwestycyjne i formularze w sprawie virement zostały przedłożone Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego do rozpatrzenia w terminie najdalej do dnia 15 lutego 1950 r.

3. Z dniem 31 grudnia 1949 wygasają wszelkie uprawnienia do virement ustalone Zarządzeniem Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego i Ministra Skarbu z dnia 21 kwietnia 1949 r. Wnioski o dokonanie przeniesień kredytów inwestycyjnych, które nie zostaną przekazane do Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego lub do Banku Inwestycyjnego najpóźniej do dnia 31 grudnia 1949 r. anuluje się automatycznie.
Winkulaty dokonane przez inwestorów na limitach zmniejszonych dla zabezpieczenia wykonalności virement, a które nie zostaną wykorzystane w związku z wnioskami o dokonanie przeniesień zgłoszonymi w powyższym trybie ulegają skreśleniu.

4. Dla rozliczeń z tytułu działalności inwestycyjnej fizycznie dokonanej do dnia 31 grudnia 1949 r. obowiązują następujące terminy:
a) dla pokrywania faktur podlegających zapłacie bezpośrednio ze środków inwestycyjnych — wyłącznie do dnia 31 stycznia 1950 r., z tym, że ewentualne przedłużenie tego terminu od dnia 28 lutego 1950 r. uzależnione jest od odrębnej uchwały Komisji Ekonomicznej Rady Ministrów.
b) dla refundowania rozliczeń z tytułu nakładów pokrytych wstępnie jako wydatki przez bank finansujący eksploatację, wyłącznie do dnia 28 lutego 1950 r.
W tym samym czasie winna być również przeprowadzona likwidacja zaliczek oraz wszelkich rozliczeń przy robotach przeprowadzanych sposobem gospodarczym przez inwestorów nie objętych systemem finansowym.

5. W okresie dokonywania rozliczeń końcowych z Planu na rok 1949 (tj. od dn. 1 stycznia 1950 r. do dn. 28 lutego 1950 r.) ewentualne przekroczenie limitu na poszczególnych tytułach inwestycyjnych oraz przekroczenia ogółu środków u poszczególnych inwestorów mogą być dokonywane przez bank finansujący inwestycje w ciężar ogółu niewykorzystanych środków z Planu Inwestycyjnego na rok 1949 z zachowaniem niżej określonego trybu postępowania.
Dla zachowania należytej kontroli wypłat ponadlimitowych, wypłaty te będą dokonywane w ramach upoważnień udzielanych przez Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego i Ministra Skarbu, ustalających maksymalne rozmiary pokrywania niedoborów dla poszczególnych inwestorów centralnych w ciężar niewykorzystanych środków Planu Inwestycyjnego 1949.
Wynikające w związku z tym trybem postępowania przeniesienia między częściami Planu Inwestycyjnego 1949 zostaną przedłożone wg stanu na ultimo marca 1950 r. przez Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego i Ministra Skarbu Radzie Ministrów do zaakceptowania.
Jako materiał dla podejmowania odnośnych decyzji przez Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego Bank Inwestycyjny dostarczy sporządzony na ultimo roku 1949 inwentarz limitów i wypłat Planu Inwestycyjnego 1949 w układzie wg części i działów planu w terminie do dnia 15 stycznia 1950 r. Ponadto Bank Inwestycyjny dostarczać będzie dekadowych sprawozdań o wypłatach w trybie rozliczeń w układzie wg części w ciągu trzech dni po upływie dekady. Inwestorzy centralni w ramach otrzymywanych upoważnień o rozmiarach pokrywania niedoborów udzielać będą koniecznych upoważnień inwestorom naczelnym, którzy sukcesywnie aż do wyczerpania rozmiarów upoważnień udzielać będą bankowi finansującemu inwestycje zleceń dokonywania wypłat ponad ogół środków wskazanego inwestora o kwotę wskazaną w tym zleceniu.
Inwestorzy naczelni zlecenia swoje udzielać będą przez Centralę Banku Inwestycyjnego spisami sporządzonymi wg wzoru ustalonego w załączniku, składanymi do Centrali Banku Inwestycyjnego w 6 egzemplarzach.

6. Wypłata środków finansowych objętych planem inwestycyjnym na rok 1949, w wysokości sum ulegających zatrzymaniu przez zleceniodawcę z tytułu gwarancji do czasu ostatecznego odbioru robót względnie do czasu dokonania ostatecznych rozrachunków następuje w drodze przeniesienia tych kwot przez bank finansujący inwestycje na zablokowane konta otwarte na imię wykonawców, przy czym wypłata z takich kont może być dysponowana przez wykonawcę (właściciela rachunku) po zwolnieniu blokady przez inwestora (zleceniodawcę).
Zlecenie otwarcia takich rachunków oraz przeniesień odnośnych kwot wraz z określeniem ich wysokości obowiązani są wykonywać zainteresowani inwestorzy — dysponenci środków finansowych 1949 r.

7. a) Środki nielimitowane zakumulowane do dnia 31 grudnia 1949 r. mogą być zużywane na pokrycie rozliczeń z tytułu inwestycji fizycznie wykonanych do dnia 31 grudnia 1949 r. w terminie do dnia 28 lutego 1950 r. z zastrzeżeniem dochowania terminów ustalonych dla zapłaty faktur oraz dokonania rozliczeń refundacyjnych, wyliczenia się z zaliczek i dokonywania innych rozliczeń z Planu Inwestycyjnego na r. 1949.
b) Środki nielimitowane zakumulowane i nieużyte do dnia 31 grudnia 1949 r. które nie zostaną zużyte w trybie rozliczeń omówionych pod pkt. a) — w przypadku gdy dany inwestor — dysponent środków finansowych posiada w Planie Inwestycyjnym na rok 1950 odnośny limit środków nielimitowanych na sfinansowanie tytułu iwestycyjnego, obejmującego składniki o analogicznym przeznaczeniu rzeczowym do tytułu inwestycyjnego z r. 1949, na sfinansowanie którego omówione środki zostały zakumulowane — banki finansujące inwestycje przeniosą na poczet wpłat środków nielimitowanych na rok 1950.
c) W wypadku konieczności zakończenia inwestycji z Planu na rok 1949, która nie weszła do Planu na rok 1950 mimo dysponowania przez inwestora zakumulowanymi i nieużytymi środkami nielimitowanymi, inwestor winien wystąpić o włączenie tych środków w normalnym trybie do Planu na rok 1950 przy czym banki finansujące upoważnione są do dalszych wypłat z zastrzeżeniem nieprzekraczania limitu finansowego danej inwestycji, określonego w Planie na rok 1949.
d) Środki nielimitowane zakumulowane do dn. 31. XII. 1949 r. które nie zostaną zużyte w trybie rozliczeń omówionych pod pkt. 2 we wszystkich przypadkach nie objętych wymienionymi pod pkt. b) i c) pozostają na rachunku wpłat w bankach

finansujących inwestycje do dyspozycji Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z tym, że w odniesieniu do środków wpłaconych przez adiacentów inwestor, dysponent środków finansowych — zachowuje prawo polecenia zwrotu części wpłat adiacentowi z tytułu rozrachunku wykonania odnośnych robót.

8. a) W odniesieniu do środków nielimitowanych włączonych do Planu Inwestycyjnego w kwocie 300.000.000 zł — w związku z uchwałą Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 9 sierpnia 1949 r. w sprawie zatwierdzenia zasad i sposobu podziału kwot na dokończenie rozpoczętych budów i remonty indywidualnych domów robotniczych celem niezatrzymywania odnośnych robót upoważnia się banki finansujące inwestycje do nie przerwanego finansowania tych robót z warunkiem księgowego wyodrębnienia zużycia środków związanego z rozliczeniami z tytułu robót wykonanych do dnia 31. XII. 1940 r. oraz zużycia środków z tytułu działalności fizycznej od dnia 1 I. 1950 r.

b) Banki finansujące te inwestycje nadeślą do Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego odnośnie saldo niezużytych środków dla fizycznego wykonania omówionych inwestycji do dnia 31 grudnia 1949r. wg stanu na ultimo marca 1950 r. celem włączenia tych środków przez Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego w wysokości niewykonanych sald do Planu Inwestycyjnego na rok 1950 z niezmienionym przeznaczeniem rzeczowym.

Wypłaty dokonane w trybie pkt. a) z tytułu działalności fizycznej dokonanej po dniu 1. I. 1950 r. zalicza się automatycznie w ciężar limitów środków nielimitowanych włączonych do Planu na rok 1950 w trybie niniejszego punktu.

9. Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Za Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego
(—) Dr St. Jędrychowski, Minister

Minister Skarbu
(—) K. Dąbrowski

Załącznik do Zarządzenia Przewodniczącego P. K. P. G. z dnia 23 grudnia 1949. — Wzór zlecenia inwestora naczelnego do Centrali B. I.

Inwestor naczelny: Siedziba

Podległy inwestorowi centralnemu

W ramach upoważnienia inwestora centralnego .....

Pismem z dnia ..... znak ..... data znak

możemy zlecać wypłaty ponadlimitowe u podległych inwestorów do łącznej kwoty zł .....

zleceniami od Nr. ..... do Nr. ..... zadysponowano zł .....

pozostało do dalszych dyspozycji zł .....

Niniejsza dyspozycja wyczerpuje zł .....

Na dalsze dyspozycje pozostaje zł .....

Do
Centrali Banku Inwestycyjnego
w Warszawie

Zlecenie Nr .....

Niniejszym, na podstawie Zarządzenia Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego i Ministra Skarbu z dnia ..... grudnia 1949 w sprawie zakończenia wykonywania oraz rozliczeń z Planu Inwestycyjnego na rok 1949 r. oraz w ramach upoważnień uzyskanych od inwestora centralnego, powołanych w nagłówku zalecamy dokonywanie wypłat ponadlimitowych (ponad ogół środków) u inwestora .....

Zam. P. I. 49. Cz. ..... Dz. ..... R. ..... § .....

i finasowanego przez Oddział Banku .....

w ..... do wysokości dodatkowej kwoty

zł .....

.....
(podpis)

Bank Inwestycyjny Centrala Warszawa, dn. .....

Powyższe polecenie przekazuje się do wykonania.

.....
(podpis)

otrzymują:

1. Finansujący O/Banku .....
2. Centrala Banku .....
3. Inwestor bezpośredni ..... w ..... (przez O/Banku)
4. Zlecający inwestor naczelny ..... w .....
5. Inwestor centralny ..... w .....
6. Centrala B. I. do akt.

ZARZĄDZENIE

Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 23 grudnia 1949 r.

wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu w sprawie tymczasowych zasad finansowania jednostek (przedsiębiorstw, zakładów) przechodzących od dnia 1 stycznia 1950 roku na pełny rozrachunek gospodarczy.

W związku z przeprowadzeniem zakładów pracy, wchodzących w skład wielozakładowych przedsiębiorstw z dniem 1. 1. 1950 r. na pełny rozrachunek gospodarczy ustala się, na okres przejściowy, następujące zasady finansowania:

I.

Finansowanie zakładów przechodzących na samodzielny rozrachunek gospodarczy:

1. Na pokrycie bieżących wydatków eksploatacyjnych przyznawać będzie bank w początkowym okresie — w miarę aktualnie zachodzących potrzeb — kredyt obrotowy jako kredyt do rozliczenia.
2. Z chwilą złożenia do inkasa bankowego pierwszych faktur z tytułu realizacji produkcji własnej, towarów względnie usług, uruchamiany będzie sukcesywnie kredyt inkasowy.
3. Od momentu ustalenia normatywów własnych środków obrotowych oraz stopnia ich pokrycia nastąpi:
   a) uzupełnienie własnych środków obrotowych tych zakładów z Rachunku Sum Obrotowych względnie przelanie na ten Rachunek ewentualnych nadwyżek środków obrotowych;
   b) przeklasyfikowanie udzielonych kredytów do rozliczenia na poszczególne ich rodzaje.

   Ustalenie normatywów własnych środków obrotowych winno nastąpić do dnia 31 marca 1950 r.

   Należy dążyć do jak najwcześniejszego właściwego zakwalifikowania kredytów, w miarę możliwości również przed zatwierdzeniem wysokości normatywów dla poszczególnych normowanych aktywów.
4. Środki trwałe i obrotowe, znajdujące się na dzień 1. 1. 1950 r. w posiadaniu zakładów, przechodzących na pełny rozrachunek gospodarczy, przejęte zostaną w bilansie otwarcia tych zakładów poprzez uznanie przekształcającej się jednostki (grupa 16 Jednolitego Planu Kont — z wydzieleniem na odrębnym koncie lub karcie analitycznej).

   Ewentualne dostawy dokonane przez jednostkę przekształcającą się po dniu 31 grudnia 1949 r. na rzecz wyżej wymienionych zakładów, winny być fakturowane i rozliczane w drodze inkasa bankowego.

II.

Finansowanie przedsiębiorstw, które w wyniku przekształcenia z przedsiębiorstwa wielozakładowego stają się przedsiębiorstwami jednozakładowymi.

1. Wszystkie salda na rachunkach kredytów bankowych po dzień 31. XII. 1949 r. zostaną przeniesione na rachunek „Kredytu do rozliczenia".
2. Spłata wyżej wymienionego kredytu następuje w pierwszym rzędzie z wpływów pochodzących z wszelkich bieżąco inkasowanych należności, powstałych przed 1. I. 1950 r.

   W przypadku, gdy wpływy te nie wystarczą na spłatę kredytu do rozliczenia, winna ona nastąpić drogą upłynnienia należności od usamodzielnionych jednostek z tytułu przejętych przez nie środków obrotowych (rozdział I pkt. 4).
3. Spłata zobowiązań powstałych przed 1. I. 1950 roku następuje z kredytu do rozliczenia.
4. Kredyt do rozliczenia nie przechodzi na rachunek kredytów przeterminowanych.
5. O ile ulegająca przekształceniu jednostka dysponuje odpowiednimi materiałami, pozwalającymi na ustalenie, w jakim stopniu poszczególne usamodzielniające się zakłady partycypują w jej globalnym obiegu bankowym na dzień 31. XII. 1949 r. — może ona, w porozumieniu z bankiem finansującym, dokonać rozdziału tego obliga na poszczególne zakłady już w chwili przekształcenia. Nowo usamodzielnione zakłady zostaną obciążone w tym przypadku wynikającymi z podziału tego obliga kwotami na rachunku kredytów do rozliczenia, przy czym przeklasyfikowanie tych kredytów nastąpi według zasad zawartych w rozdziale I pkt. 3.
6. Finansowanie bieżącej działalności następuje według zasad podanych w rozdziale I pkt. 1, 2, 3.
7. Po całkowitym ukończeniu procesu przekształcenia przedsiębiorstwa, jednostka usamodzielniona przenosi saldo konta przekształconego przedsiębiorstwa wielozakładowego na konto funduszów własnych.

III.

Finansowanie przedsiębiorstw, które na skutek usamodzielnienia podległych im zakładów, staną się jednostkami administracyjnymi.

1. Wszystkie wydatki bieżące (osobowe, rzeczowe, administracyjne) tych jednostek finansowane będą, począwszy od dnia 1. I. 1950 r., z Rachunku Narzutów Administracyjnych.
2. Sumy pochodzące z dotacji z tego tytułu gromadzone będą na rachunku budżetowym jednostki.
3. Obok rachunku budżetowego jednostka posiada rachunek bieżący przejściowy, na którym gromadzi środki:
   a) posiadane na dzień 1. I. 1950 r.
   b) uzyskane z realizacji materiałów, towarów oraz usług
   c) uzyskane z inkasa innych należności powstałych przed 1. I. 1950 r.

4. Rozdział środków trwałych i obrotowych pomiędzy zakłady, przechodzące na pełny rozrachunek gospodarczy, odbywa się w drodze rozliczeń pomiędzy nimi, a bilansem przekształcającej się jednostki w trybie podanym w punktach: 1 i 7 rozdz. II.
5. Likwidacja ewentualnych zapasów magazynowych pozostałych na dzień 1. I. 1950 r. przeprowadzona będzie drogą fakturowania oraz inkasa bankowego, aż do chwili ich całkowitego zlikwidowania.
6. Sposób przejęcia i likwidacji obliga z tytułu uzyskanych przed 1. I. 1950 r. kredytów bankowych nastąpi w myśl zasad podanych w rozdz. II pkt. 1, 2, 3, 4 wzgl. 5.

IV.

Sprawy nieuregulowane niniejszym zarządzeniem, a mogące wyniknąć w związku z przeprowadzeniem zakładów pracy, wchodzących w skład wielozakładowych przedsiębiorstw na pełny rozrachunek gospodarczy, uregulowane zostaną dodatkowo.

Za Przewodniczącego
Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego
(—) E. Szyr, Minister.

Zagadnienie branżowych planów kont na rok 1950

w świetle „Wytycznych" Komisji Metodyki Planowania Finansowego i Rachunkowości.

Wydane 11. XI. 1949 przez Komisję Metodyki Planowania Finansowego i Rachunkowości przy P. K. P. G. „Wytyczne dla opracowania branżowych planów kont na rok 1950" mają dwojaki charakter:

precyzują szereg kwestii o charakterze porządkowo-organizacyjnym oraz **omawiają zagadnienia ściśle związane z pracami nad konstrukcją branżowych planów kont.**

W ramach wymienionych kwestii pierwszego typu określony został w „Wytycznych" zakres prac Podkomisji dla Branżowych Planów Kont i Instrukcji Planowania Finansowego, stanowiąc w pkt. 2, że:

„Powołane Podkomisje w ramach Komisji Metodyki Planowania Finansowego i Rachunkowości współdziałają:

a) w okresie układania branżowych planów kont — jako organa doradcze w zakresie szczególnie trudnych problemów branżowych,
b) po ich sporządzeniu — jako organa opiniodawcze".

Tym samym przez odpowiednio wczesne włączenie się przedstawicieli Podkomisji w tok prac, możliwe staje się utrzymanie ścisłej łączności z terenem, wgląd w bieżący stan prac i lepsze poznanie typowych dla danej branży zagadnień, konieczne dla wszechstronnej oceny przedkładanego branżowego planu kont.

Pkt. 17c ustala tryb zatwierdzenia planów, w myśl którego:

„Komisja Metodyki Planowania Finansowego i Rachunkowości zaopiniowane przez siebie (swoje Podkomisje) plany bądź zwraca do przepracowania, bądź prześle z pozytywną opinią do właściwego resortowego Ministerstwa, w którego kompetencji leży zatwierdzenie branżowego planu kont, celem wprowadzenia go w życie".

Ciężar wstępnej selekcji przerzucony został w ten sposób na Podkomisje, gdyż jedynie pozytywnie zaopiniowane plany przedstawione zostają Ministerstwu do zatwierdzenia. Plany nie odpowiadające zasadom systemu finansowego, J. P. K. lub możliwościom praktycznego ich wprowadzenia w życie zwracane są przez Podkomisje do ponownego przepracowania i uzupełnienia.

W części drugiej „Wytycznych" omówione zostały zagadnienia ściśle związane z branżowymi planami kont. Przede wszystkim wyjaśniono w pkt. 3-im, że przez pojęcie „branżowe plany kont" rozumieć należy:

„a) przystosowanie ram nowych Jednolitych Planów Kont dla danej gałęzi przemysłu lub handlu,
b) uzupełnienie komentarza ogólnego i szczegółowego wyjaśnieniami przyjętych rozwiązań branżowych,
c) wydanie instrukcji o zasadach organizacji i techniki księgowości stosowanych przez daną branżę".

Tak ujęty zakres pojęcia branżowych planów kont pozwala na oddzielne przedstawienie samego systemu kontowego, zasad rozliczania i księgowego ujęcia zdarzeń specyficznych dla danej branży, a więc nie rozwiązanych w Jednolitym Planie Kont, jak również zasad organizacji księgowości oraz techniki zapisów.

W uzasadnionych wypadkach trudności czysto-techniczne, związane z redakcją części opisowych, jak też wynikające z rozpowszechnienia wzorcowych druków i formularzy księgowo-rachunkowych dopiero w grudniu 1949 usprawiedliwić mogą nie jednoczesne złożenie wszystkich elementów branżowych planów kont do zaopiniowania od obowiązku sformułowania ustnie, czy też w postaci tez — założeń przyjętych jako wyjściowe dla konstrukcji branżowych planów kont.

Wchodzą tu zatem zagadnienia różnego rzędu, jedne z nich, dotyczą zasad i przebiegu księgowań oraz organizacji księgowości i determinują wszelkie dalsze rozwiązania, inne np. rodzaje stosowanych druków, wzory itp. wypływają z przyjętych założeń, stanowiąc konkretny zespół urządzeń i środków pomocniczych, mających umożliwić zrealizowanie przyjętych tez.

System kontowy i instrukcje branżowe, zawierające opis środków i urządzeń technicznych, powinny zatem stanowić nierozerwalną całość, powiązaną z przyjętymi rozwiązaniami organizacyjnymi księgowości.

Odnośnie formalnych wymogów stawianych Branżowym Planom Kont „Wytyczne" przewidują:

„Branżowe plany kont na r. 1950 (pkt. 4) opracować należy na podstawie Instrukcji 1/F Dep. Finansowego P. K. P. G. z dnia 2. 5. 1949 w sprawie wprowadzenia jednolitego planu kont dla państwowych przedsiębiorstw przemysłowych, Instrukcji 6/F Dep. Finansowego P. K. P. G. z dnia 19. 8. 1949 w sprawie wprowadzenia jednolitego planu kont dla przedsiębiorstw handlowych, Instrukcji 13/F Dep. Finansowego

P. K. P. G. z dnia 26. 10. 1949 w sprawie zmian w J. P. K. dla państwowych przedsiębiorstw przemysłowych oraz Instrukcji 14/F Dep. Finansowego P. K. P. G. z dnia 19. 11. 1949 w sprawie zmian w J. P. K. dla przedsiębiorstw handlowych jako przepisów normatywnych w tym zakresie".

Dostosowanie jednolitego planu kont dla potrzeb branżowych w zasadzie nie będzie dotyczyć księgowości głównej, dla której wystarczą — w postaci prawie niezmienionej — ramy nowych J. P. K.

Stąd też w pkt. 5-ym „Wytycznych" czytamy:

„W wyniku zakazu dowolnego otwierania nowych i rozbudowanych kont podanych w Instrukcji 1/F oraz 6 F, jak też przyjętej zasady prowadzenia ewidencji szczegółowej w ramach kartoteki analitycznej (szczegółowej), większość prac dotyczyć winna nie tyle tworzenia nowych subkont, ile sformułowania zasad tworzenia i budowy kartotek szczegółowych oraz dostosowania rozliczeń kosztów do nowych rozwiązań J. P. K.".

W związku z tym powstaje pytanie, co się uważa **za kartotekę szczegółową?**

Przez kartoteki szczegółowe, spełniające rolę dawnych ksiąg pomocniczych, rozumieć należy zarówno kartoteki w ścisłym tego słowa znaczeniu (np. odbiorców, dostawców materiałów, towarów) jak też i wykazy statystyczne sporządzane jako uzupełnienia do niektórych kont księgowości głównej (np. wykazy sprzedaży wg układu klasy 9, rejestry faktur itp.).

Rozróżnienie pomiędzy kartoteką szczegółową a kontem księgowości głównej polega na tym, że zapisy na kontach lub subkontach księgowości głównej stanowią samodzielne pozycje, bez uwzględnienia których niemożliwie jest zestawienie sprawozdawczości rachunkowej, natomiast zapisy dokonywane na kontach kartoteki szczegółowej stanowią wyłącznie specyfikację wartości, figurujących już lub mających się pojawić w postaci pozycji zbiorczych lub pojedyńczych (jednak bez analitycznej specyfikacji) na kontach księgowości głównej.

Wiąże się z tym drugie pytanie: jaką formę można nadać kartotece analitycznej w praktyce? Zachodzi możliwość zastosowania jak najróżnorodniejszych rozwiązań, począwszy od prowadzonej przez przebitkę lub bez kartoteki — w ścisłym tego słowa znaczeniu (t. zw. kontokorent lub ilościowo-wartościowa), poprzez zestawienia tabelaryczne, w księgach wielokolumnowych, w wolnych kolumnach kont księgowości głównej, względnie też w postaci statystyki (obroty wg grup wyrobów, rozliczenie większych remontów, ubezpieczeń rzeczowych itp.), a skończywszy na tak różnorodnych formach, jak zestawienia zleceń produkcyjnych, rozrachunków z pracownikami, rachunków akcji socjalnej itp. Częstokroć samą analitykę zastąpić można oznaczaniem zapisów wnoszonych na konto syntetyczne (tj. na koncie księgowości głównej) odpowiednimi symbolami analitycznymi, podobnie jak to się dzieje przy księgowaniu nakładów, oznaczonych symbolami miejsc powstawania kosztów. Symbole pozwalają wówczas na szybkie sporządzenie zestawienia analitycznego, bez potrzeby ponownego kwalifikowania zapisów. Tego typu analityka przydatna być może dla kont, nie wykazujących dużego ruchu, np. gr. 081, 082, 20, 21, 24, 25, pewnych podgrup klasy 4-ej itp.

Przykład: W przedsiębiorstwie:

do podgrup 081 oraz 082 nie prowadzi się kartoteki analitycznej w rozumieniu odrębnych pomocniczych kont przyjmujących szczegółowe zapisy.

Celem uzyskania danych analitycznych ustala się symbole (znaki) analityczne dla poszczególnych zaszłości. I tak np. w gr. 081 dla:

	Symbol analityczny
środków trwałych przejętych do eksploatacji jako inwestycje planowe	(a)
środków trwałych przejętych do eksploatacji jako inwestycje pozaplanowe	(b)
różnice z przeszacowania środków trwałych	(c)

itd.

Symbole te znajdą zastosowanie w momencie wniesienia zapisu księgowego na karcie kontowej gr. 081, w rubryce przewidzianej dla znakowań analitycznych.

Dalsze pytanie: czy kartoteka analityczna powinna być wtórna, czy też pierwotna w stosunku do księgowości głównej,

Księgowość szczegółowa prowadzona pierwotnie w stosunku do głównej ma szereg zalet i stosować ją należy w tych wszystkich jednostkach, w których terminowe dostarczanie przez kartotekę analityczną danych dla księgowości głównej nie budzi wątpliwości. Tam jednak, gdzie doświadczenie uczy, że uzgodnienie ksiąg pomocniczych nastręcza duże trudności i powoduje zaległości w bieżącej sprawozdawczości, wskazane jest raczej dokonywanie wtórnych księgowań w analityce, po uprzednim zbiorczym (na podstawie noty) lub szczegółowym zapisie w księgowości głównej.

Wyraźnie precyzują to „Wytyczne", stanowiąc, że „myślą przewodnią winno być takie zorganizowanie księgowości głównej przedsiębiorstw, aby umożliwiło ono terminowe sporządzanie zamknięć i sprawozdań rachunkowych, w wypadkach wyjątkowych nawet po późniejszym dopiero uzgodnieniu kartotek szczegółowych z kontami księgowości głównej".

Takie sformułowanie jednej z zasad organizacji księgowości głównej nie zwalnia jednak od obowiązku bieżącego uzgadnienia kartotek szczegółowych. Uzgadnianie takie jest tym łatwiejsze, im mniej kont jest prowadzonych, stąd zasada, że „rozbudowa kartotek uwarunkowana być winna istotnymi potrzebami kontroli i sprawozdawczości; przestrzega się przed zbytnim rozczłonkowaniem kartotek ze względu na częstokroć niepomiernie zwiększony nakład pracy w stosunku do uzyskiwanych stąd korzyści".

Należy stale pamiętać o tym, że szereg sprawozdań i danych, dzięki odpowiednio zorganizowanemu obiegowi, uzyskać można w sposób znacznie dogodniejszy i szybszy, przy pomocy pozaksięgowo prowadzonej statystyki, wykorzystującej w sposób właściwy dokumenty księgowe.

W dalszej części „Wytyczne" krótko wspominają o tym, że „uzupełnienie do komentarza J. P. K. powinno zawierać jedynie wyjaśnienia do tych rozwiązań, które nie zostały omówione w komentarzu ogólnym".

Zbędne jest zatem powtarzanie w komentarzu branżowym wyjaśnień szczegółowych, zawartych w ogólnym wzgl. szczegółowym komentarzu do J. P. K.

Omówienia wymagają natomiast rozwiązania branżowe za jakie uważać należy zarówno opis funkcjonowania kont lub subkont nie umieszczonych w J. P. K., jak też wyjaśnienie przebiegu transakcji właściwych danej branży, na kontach figurujących w J. P. K.

Część szczegółowa wytycznych zajmuje się wybranymi zagadnieniami w przekroju klas J. P. K. Nie są to jednak przykłady czy sugestie rozwiązań, lecz uwagi wskazujące na problematykę wymagającą przepracowania, wiążącą się z pewnymi grupami kont.

I tak mowa o tym, że „w zakresie klasy 0 zwrócić należy uwagę na rozwiązanie zagadnienia:

a) ugrupowania środków trwałych w kartotece szczegółowej,
b) przyjęcia zasad systematyki i symbolizacji kartoteki do grupy 00".

W związku z tym wysuwa się podstawowe pytanie, jakie obiekty zaliczyć do majątku trwałego?

Zagadnienie właściwego sklasyfikowania składników majątkowych, figurujących w inwentarzach przedsiębiorstw, nabiera wyjątkowej wagi w związku z ustalonym w nowym J. K. P. podziałem składników majątkowych na majątek trwały i przedmioty nietrwałe.

W większości wypadków ustalone kryteria — wartość powyżej 30.000 zł i okres używalności dłuższy od 1 roku — zezwalają na jednoznaczną kwalifikację obiektów majątkowych (zastosowanie mnożnika 80 dla obiektów wyrażonych w cenach 1938/39 r., przyjęcie nominalnej wartości dla przedmiotów zakupionych w latach 1945—48) zajść może przypadek, kiedy to obiekty tego samego rodzaju, ze względu na inną datę ich nabycia, znalazłyby się częściowo w środkach trwałych, częściowo zaś w przedmiotach nietrwałych.

Sprawa ta nie znalazła dotychczas formalno-normatywnego rozwiązania. Wiąże się to niechybnie z trudnościami, jakie istnieją na odcinku uporządkowania ewidencji majątku trwałego w przekroju ogólnopaństwowym. Domniemywać należy, że do czasu generalnego uporządkowania inwentarzy składników majątkowych przedsiębiorstw dla tego rodzaju przypadków, jak uprzednio przedstawiono, zastosowany zostanie jakiś tymczasowy pośredni tryb regulujący.

Wydaje się, iż w ustalonych kompetencjach właściwych Ministerstw zaistnieje możliwość zatwierdzenia nadzorowanym przedsiębiorstwom wykazów inwentarzowych, zawierających przedmioty zaliczane dotychczas do majątku trwałego, a figurujące w księgach w wartości niższej od 30.000 zł. Zatwierdzenie winno być uzależnione od tego, czy przedmioty, ujęte wykazem, spełniają poniższe warunki:

1. mają charakter przedmiotów trwałych,
2. nabyte zostały przed 31. XII. 1948,
3. aktualna ich cena wyższa jest od 30.000 zł,
4. obecnie nabywane są ze środków inwestycyjnych.

Jako wymóg minimalny podziału kartoteki analitycznej majątku trwałego przyjąć należy ugrupowanie, umożliwiające ujęcie składników na szczeblu zakładu dla celów rozrachunku gospodarczego, a dalej sporządzenie załącznika I/1 do bilansu zamknięcia. Celowa może się okazać dalsza rozbudowa kartoteki wg grup umorzeń.

Należy pamiętać przytem, że kartotekę szczegółową majątku trwałego zalicza się do rzędu kartotek obligatoryjnych o ustalonym i ujednoliconym typie druków.

Zasady systematyki i symbolizacji kartoteki majątku trwałego, o których mowa w „Wytycznych", będą musiały — na danym etapie — być rozwiązywane wyłącznie w przekroju branżowym. Aczkolwiek prace nad ujęciem składników majątku trwałego w systematykę nomenklaturową i symbolową, trwają od dłuższego czasu, to jednakowoż ze względu na zasięg i rozmiar tych prac należy się liczyć z tym, iż przed upływem 1950 r. nie zostanie stworzony ogólno-państwowy wykaz, czy indeks składników majątku trwałego. Stąd wypływa konieczność posługiwania się w dalszym ciągu istniejącą i stosowaną w tym zakresie systematyką i symboliką, co — rzecz oczywista — nie powinna hamować toku ew. rozpoczętych prac nad uporządkowaniem tego zagadnienia w przekroju poszczególnych branż wzgl. resortów.

W zakresie grup 02, 03, 04 kartotekę analityczną prowadzić należy wg tytułów, a w tych ramach wg obiektów wzgl. wg poszczególnych kapitalnych remontów; tym samym inwestycje pozaplanowe, jako nie posiadające tytułu, znajdą się na końcu kartoteki.

Niecelowy wydaje się natomiast podział kartoteki wg grup majątku trwałego, utrudnia on bowiem sporządzenie sprawozdań z przeprowadzonych robót kapitalnych. Nie można też polecić podziału grup 03, 04 wg sposobu ich finansowania (środki limitowane i nielimitowane), gdyż spowodowałoby to konieczność prowadzenia 2 kartotek dla jednego obiektu, pomijając fakt, że częstokroć nie wiadomo jeszcze, z jakich środków faktura będzie pokryta (Dt 03, Ct 14).

Omawiane „Wytyczne" w dalszym ciągu sugerują iż:

„W zakresie klasy 1 przepracować należy sposoby rozwiązania ewidencji szczegółowej do kont:

a) grup 10, 11, 16 koniecznej dla potrzeb branżowych (np. konta 1120, R-k bankowy funduszów i rezerw otworzyć należy oddzielnie subkonta dla poszczególnej rezerwy wzgl. funduszu tworzenie odrębnych kont o saldach debetowych i kredytowych w ramach gr. 16),
b) grup 13 (odbiorcy), 14 (dostawcy), 17 (inne należności i obowiązania),
c) grupy 19, która umożliwić ma poprawne rozliczenie w czasie wydatków oraz nakładów prostych i złożonych, jak też ustalenie sposobu ich finansowania (np. uruchomienie nowej produkcji, finansowanie ze środków inwestycyjnych i obrotowych)".

Zaznaczyć przy tym należy, że rozliczenia z tytułu dostaw towarowych i usług przechodzą poprzez konta grupy 13 i 14, także i w wypadku obrotów między przedsiębiorstwami jednej branży.

Układ grupy 19 należy dostosować do wymogów rachunku kosztów. Stąd zajść może konieczność stworzenia nowych subkont w grupie 191, np. w przypadku odrębnego rozliczenia kosztów złożonych, dotyczącego zaopatrzenia w surowce (doliczonych w stosunku do ilości), materiały i towary (w stosunku do wartości).

Przykładowo, zagadnienia tego typu szczególnie ostro występować mogą w przemysłach, zużywających obok tanich, a wagowo ciężkich surowców (złom, koks, surówka) materiały drogie (łożyska, narzędzia). Nieuwzględnienie tych różnic prowadzić by mogło do

poważnych błędów w zakresie kalkulacji. W przemysłach, które prowadzą akcję kontraktacji upraw, celowe jest znowu rozliczenie kosztu nabycia nasion, nawozów sztucznych itp. w formie kosztów zaopatrzenia w towary.

Konsekwencją takiego podziału jest równoległa specyfikacja kont podgrupy 3020 — wydatki na zaopatrzenie, 3021 — różnice cen i wydzielenie w arkuszu odpowiednich miejsc powstawania kosztów.

Odnośnie zagadnień związanych z klasami zawierającymi konta zapasowe „Wytyczne" przewidują:

„W zakresie klasy 3 ustalić należy:

a) podstawy do zaliczenia materiałów i towarów na właściwe konta w ramach grup 31—36,
b) sposoby prowadzenia kartotek dla poszczególnych podgrup (np. podział towarów w zależności od stosowanych marż w handlu),
c) zasady podziału w kartotece szczegółowej przedmiotów nietrwałych i opakowań w użytkowaniu (np. w zależności od czasokresu ich zużywania się)."

Podobnie w klasie 8 „ustalić należy zasady podziału kartoteki szczegółowej (ilościowo-wartościowej) dla wyrobów gotowych, półproduktów typowych i ew. wyrobów półgotowych."

W obu przypadkach chodzi zatem o podanie:

1) zasad zaliczenia materiałów i wyrobów na właściwe konta grup 31—36 wzgl. 80—81, najlepiej przy pomocy indeksu materiałów i wyrobów,
2) sposobu wyceny wzgl. cen dla księgowań wiążących Ct 301 z Dt 31—36, wzgl. Ct 74 z Dt 80—81.

Obie te klasy łączy ponadto zagadnienie ewidencjonowania półfabrykatów przeznaczonych do dalszego przerobu, a zakupywanych tak z zewnątrz jak i wytwarzanych w własnym zakresie.

Należy tu rozstrzygnąć kwestię, czy kontrola półfabrykatów dokonywana jest w ramach klasy 3 (wówczas odpowiednie konto klasy 8 ma charakter przelotowy), czy też — przeciwnie — celom ewidencji służy klasa 8. W każdym przypadku obowiązuje zasada, że podziału analityki w klasie 3 i 8 dokonać należy wg **zasięgów odpowiedzialności** (magazynów), a dopiero dalej wg rodzaju materiałów. Za tego rodzaju rozwiązaniem przemawiają bowiem: decentralizacja księgowości, konieczność realizacji obowiązującej w gospodarce uspołecznionej, zasady osobistej odpowiedzialności magazynierów za powierzone im magazyny i składy, jak i fakt specjalizacji magazynów.

Omawiając w instrukcji branżowej zasady księgowania i ewidencjonowania opakowań zwrotnych i przedmiotów nietrwałych, celowym byłoby:

1) jednolite ustalenie 1. wykazu przedmiotów tego rodzaju wzgl. opakowań, oraz
2) czasokresów ich zużywania się.

W pierwszym wypadku chodzi m. i. o rozstrzygnięcie, które przedmioty, mające charakter nietrwałych, tj. nie zużywających się jednorazowo — **nie są zaliczane** do grupy 35 ze względu na nieopłacalność tego rodzaju postępowania (np. przybory biurowe, żarówki itp.).

W drugim przypadku należałoby ustalić — częstokroć w braku odpowiednich danych statystycznych — arbitralnie planowany okres użytkowania przedmiotów tego rodzaju.

Lepsze wyniki da bowiem ustalenie jednolitej stawki dla całego przemysłu, przyjmując nawet odchylenia i niedokładności, aniżeli pozostawienie w tym zakresie wolnej ręki poszczególnym księgowym w pojedynczych zakładach.

Wiąże się z tym też kwestia techniki ilościowej i wartościowej kontroli opakowań zwrotnych i przedmiotów nietrwałych w użytkowaniu i ich zużycia.

W zakresie klasy 4—7 do rozstrzygnięcia branżowego pozostaje kwestia ujęcia nakładów w sposób umożliwiający dalsze ich rozliczenie, jak też stwarzający podstawy dla planowania finansowego.

Przemysły sezonowe ustalić winny wytyczne dla rozliczenia kosztów okresów martwych, posiłkując się zespołem kont 1913, 483, 763, 996.

Rozliczenie kosztów dokonywane statystycznie lub księgowo winno umożliwić przejście na układ klasy 7 J. P. K. W związku z tym zachodzi konieczność dokonania podziału produkcji i zakładu na podstawową i pomocniczą.

Modyfikując dotychczas obowiązujące instrukcje w zakresie rozliczeń kosztów, kierować się należy następującymi dwoma zasadami:

a) wszelkie modyfikacje zmierzać winny do stopniowego dostosowania układu arkusza rozliczeń kosztów do podanego na kursach szkoleniowych B. O. R.'u; nakłady (z wyjątkiem bezpośrednich) grupowane być winny na wydziałach:
usługowych i pomocniczo-wytwórczych,
wytwórczych podstawowych,
ogólnozakładowych,
działalności inwestycyjnej,
działalności pozazakładowej,
b) rozliczone w sposób pozwalający na szybkie wyprowadzenie kosztu rzeczywistego wyrobów (Dt 79) ew. globalnego bez przeprowadzenia kalkulacji jednostkowych umożliwiających wzgl. ułatwiających terminowe zamknięcie ksiąg.

Uzupełnić ponadto należy instrukcje podaniem sposobów kalkulowania braków i przestojów nadzwyczajnych, robót gwarancyjnych itp.

Klasy 2 i 9 nie wykazują specjalnych zagadnień, stąd też „Wytyczne" dość lakonicznie zalecają w zakresie grup 22 i 23: „nie należy przewidywać prowadzenia kartoteki szczegółowej; działalność pozazakładowa, przybierająca większe rozmiary posiadać winna odrębną księgowość.

Grupy 26 i 27 ująć należy do czasu ew. zmiany sposobu finansowania i organizacji Akcji Socjalnej w sposób przystosowany do wymogów sprawozdawczości z działalności AS.

Klasa 9; rozważyć należy jak dalece prowadzona w ramach innych klas ewidencja (np. odbiorców, kredyt klasy 8 itp.) zużytkowana być może dla potrzeb planowania i statystyki, realizacji i jej kosztu własnego (sprzedaży w handlu).

Z dokonanego omówienia zdaje się jasno wynikać, że wytyczne dla opracowania branżowych planów kont stanowią jeszcze jeden środek, pomocny w dokonywującej się obecnie przebudowie rachunkowości w celu jej lepszego dostosowania do potrzeb gospodarki planowej.

Branżowe plany kont, do których możliwie najbardziej prawidłowego ułożenia przyczyniły się niewątpliwie „wytyczne" stanowią pierwszy krok na drodze do wprowadzenia w życie nowego J. P. K.

Następne etapy to:

rozpracowanie techniki księgowości w sposób dostosowany do przejętych w branżowych planach kont rozwiązań,

udzielana wykonawcom pomoc i poradnictwo.

Należy sądzić, że i tu powołane do tego komórki okażą jak najdalej idącą pomoc między innymi opracowując wzorcowe instrukcje dla organizacji rachunkowości w zakładach, jak też przez stałe pogłębianie współpracy.

W trakcie opracowania branżowych planów kont realizowana zasada przydzielania rzeczoznawców rachunkowców z Biura Organizacji Rachunkowości do współpracy z poszczególnymi przedsiębiorstwami okazała się słusznym i celowym posunięciem organizacyjnym, które w bardzo poważnej mierze przyczyniło się do terminowego opracowania branżowych planów kont.

Wydaje się, że również w drugim etapie zadań, to znaczy w okresie wprowadzenia branżowych planów kont w życie ten system współpracy wyda właściwe i spodziewane rezultaty.

(A. J. K., F. Z. — BOR)

Przyczynek do branżowych planów kont

(Zmiana charakteru i zakresu rozliczeń finansowych w obrębie grup 13 — Odbiorcy i 14 — Dostawcy).

Na zasadzie przedłożonych dotychczas do zaopiniowania i zatwierdzenia branżowych planów kont stwierdzono, że nie wszędzie dotarła, względnie nie została jeszcze w pełni uwzględniona **zasadnicza zmiana**, jaka nastąpiła w zakresie funkcji grup 13 i 14.

W dotychczasowym tradycyjnym ujęciu konta wymienionych grup miały charakter kont osobowych (kontokorent), obejmujących wszelkie rozliczenia zachodzące między kontrahentami określonego typu (odbiorcy, dostawcy). Na tak pojętych kontach osobowych księgowane były nie tylko transakcje, dotyczące wystawianej, względnie otrzymanej faktury i jej regulacji, lecz również wszelkie inne rozliczenia wtórnie czy dodatkowo związane z dostawą (np. dodatkowo udzielone bonifikaty, zwroty itp.). Ponadto na kontach tych częstokroć pojawiały się rozliczenia, nie będące ściśle związane z transakcjami kupna sprzedaży.

Zmiana charakteru rozliczeń w obrębie grup 13 i 14 według obowiązującej wykładni i interpretacji J. P. K. polega na tym, iż:

1. w podgrupach 130—138 księgowane są **wyłącznie** rozliczenia **przesłanej odbiorcy** faktury i jej bezpośredniej regulacji, bądź w drodze inkasa bankowego, bądź w innej formie zapłaty. Oznacza to, że na ciężar pdgr. 130—138 księgowana być winna wyłącznie suma oddanej na inkaso lub wysłanej faktury, na dobro zaś dokonany przez odbiorcę przelew lub wpłata.
2. w podgrupach 140—148 księgowane są **wyłącznie** rozliczenia **przychodzącej** faktury i jej bezpośredniej regulacji, bądź w drodze inkasa bankowego, bądź innej formy zapłaty. Oznacza to, że na dobro podgrup 140—148 księgowana być winna wyłącznie suma przychodzącej faktury, na ciężar zaś dokonany przelew lub wypłata na pokrycie faktury.

Jakie są powody i jakie są konsekwencje tego rodzaju normatywnego określenia funkcji kont grupy 13 i 14.

Przyczyny takiego ustalenia treści grup 13 i 14 wynikają z obowiązującego systemu finansowania.

Wprowadzenie kredytu pod faktury złożone na inkaso jako najpowszechniejszej formy finansowania działalności eksploatacyjnej przedsiębiorstw uzasadnia w pierwszym rzędzie konieczność prowadzenia kont, na których przebiegać będą rozliczenia, dotyczące wyłącznie faktury i jej regulacji. Ustalony odpowiednimi przepisami tryb inkasa faktur przewiduje i umożliwia w określonych warunkach **skuteczne** zareklamowanie przez odbiorcę w części lub całości przesłanej mu faktury, przy czym tego rodzaju reklamacja uprawnia odbiorcę do odmowy przelewu, względnie zmniejszenia sumy przelewu o kwotę zareklamowaną. Powyższe uprawnienia przysługujące w określonych warunkach odbiorcy (t. zn. jeśli reklamacja przebiega w terminie i na warunkach przewidzianych w Uchwale K. E. R. M.) powodują, iż odbiorca, bądź w ogóle nie kredytuje dostawcy za przesłaną fakturę (w razie jej pełnej reklamacji), bądź też jedynie do wysokości skorygowanej faktury.

W ten sposób w księgach odbiorcy dokonany przelew **zawsze** pokrywać się będzie z sumą księgowanej na dobro dostawcy faktury. Konsekwentnie dostawca w swoich księgach, celem urealnienia salda na koncie odbiorcy i skorygowania zapisu obciążającego odbiorcę do wysokości efektywnie otrzymanego przelewu, znosi sumę skutecznie zareklamowaną z konta fakturowego odbiorcy.

Konsekwencja tego sposobu rozliczeń jest, że obroty pojawiające się na kontach grupy 13 i 14 zakwalifikować można do rzędu **obrotów czystych**, co oznacza, że dotyczą one jedynie ściśle sprecyzowanych operacji rozliczeniowych, a równocześnie wykazane w bilansie salda tych grup w zasadzie wyrażać będą bądź pełnowartościowe należności, bądź bezsporne zobowiązania.

Tym sposobem zlikwidowane zostaną z obrębu grup 13 i 14 powszechnie znane z praktyki księgowej „zaśmiecenia" kont, gdyż wszelkie różnice, wynikające z toku rozliczeń fakturowo-inkasowych zostają z grup tych wyeliminowane.

Dla pełnego zorientowania pracowników działów finansowo-rachunkowych w omawianym zagadnieniu przytacza się poniżej zasady, na których oparto księgowe rozliczenie obrotu fakturowego:

1. Faktura dostawcy winna być zaksięgowana w dniu jej nadejścia. Przed zaksięgowaniem może nastąpić jej formalne sprawdzenie. Dokładne sprawdzenie przez porównanie z zamówieniem i dostawą odbywa się w trybie wtórnym.
2. Faktura dostawcy, niezależnie od tego czy nadeszła równocześnie, przed, czy też po dostawie, winna być księgowana na ciężar podgrupy 301 — „Zakup" oraz na dobro podgrup 140.
3. Fakturę dostawcy księgować należy sumą netto, tj. uwzględniającą udzielone przez dostawcę rabaty, bonifikaty itp.
4. W obrocie inkasowym fakturę dostawcy księgować należy w zasadzie pod datą wpływu do banku na inkaso (data zawiadomienia bankowego); w obrocie zaś nieinkasowym pod datą otrzymania z tym jednak, że w treści zapisu księgowego należy uwidocznić datę wystawienia faktury.
5. Materiały i towary nadchodzące bez faktur winny być księgowane bieżąco na podstawie wycenionych dowodów przyjęcia (dowód Pz) wyłącznie w obrębie klasy 3.

   W końcu miesiąca ustalona wartość dostaw niefakturowanych przeniesiona zostaje z Dt podgrupy 301 „Zakup" na Ct podgrupy 149 — „Dostawy niefakturowane".

   W następnym okresie wartość dostaw niefakturowanych zostaje przeniesiona z podgrupy 149 na dobro podgrupy 301, przy czym może to nastąpić jednorazowo na początku okresu, bądź też sukcesywnie w miarę napływania faktur.
6. Księgowanie reklamacji zgłoszonej przez odbiorcę w trybie (tj. w terminie i na warunkach) przewidzianym Uchwałą K. E. R. M. przebiega wg następujących zasad:

   Księgowania u odbiorcy.

   a) Odbiorca faktury w ogóle nie księguje, wzgl. stornuje ją w wypadku uprzedniego zaksięgowania.

      Postawienie dostawy do dyspozycji dostawcy odbiorca uwidacznia na kontach pozabilansowych.

   b) Dochodzenie przez dostawcę pretensji w trybie postępowania spornego (sądowego, arbitrażowego) u **odbiorcy nie powoduje żadnego księgowania.**

   c) Orzeczenie Komisji Arbitrażowej (wzgl. sądowe) nakazujące odbiorcy przyjęcie reklamowanej dostawy, odbiorca księguje na ciężar podgrupy 301 i na dobro podgrupy 140—8 oraz równolegle w klasie 3 wg obowiązujących zasad.

   Księgowania u dostawcy.

   a) Dostawca winien wyksięgować sumę skutecznie reklamowanej dostawy z podgrup 130—8 na ciężar podgrupy 175 — „Należności wątpliwe" — w momencie zaś skierowania pretensji na drogę postępowania spornego — na ciężar podgrupy 176 — „Należności sporne".

   b) Orzeczenie Komisji Arbitrażowej wzgl. sądowe zatwierdzające reklamację odbiorcy dostawca winien zaksięgować na dobro podgrupy 176 — i na ciężar odnośnego konta zmniejszenia realizacji (kl. 9). Zwrot zrealizowanych wyrobów należy zaksięgować na ciężar właściwego konta kl. 8 oraz na dobro konta kosztu własnego realizacji. Jeśli orzeczenie dotyczy wyrobów zrealizowanych w ubiegłym roku — debetowe księgowanie przeciwstawne ma miejsce w podgrupie 201 „Nakłady lat ubiegłych". Zwrot wyrobów w takich wypadkach winien być księgowany na ciężar właściwego konta kl. 8 oraz na dobro podgrupy 211 „Dochody lat ubiegłych".

   c) Orzeczenie w/w organów uchylające reklamację odbiorcy nie powoduje przeksięgowania należności z podgrupy 176. Przelew odbiorcy dostawca księguje — Dt 1100, Ct 176.
7. Reklamacja zgłoszona przez odbiorcę nie w trybie ustalonym w/w Uchwałą powoduje następujące księgowania:

   Księgowania u odbiorcy.

   a) Odbiorca księguje całą sumę otrzymanej faktury na ciężar podgrupy 301 i na dobro podgrupy 140—8; sumę zaś reklamowaną na ciężar podgrupy 174 „Inne należności i zobowiązania" oraz na dobro podgrupy 301.

   b) Wartość dostawy zareklamowanej podlega ewidencji w sumach pozabilansowych.

   c) Skierowanie sporu na drogę postępowania arbitrażowego lub sądowego powoduje przeksięgowanie sumy reklamowanej z podgrupy 174 na ciężar podgrupy 176.

   d) Zwrot reklamowanej dostawy na skutek orzeczenia w/w organów zatwierdzającego reklamację księguje się jedynie na kontach pozabilansowych znosząc zapis podany w pkt. b.

   e) Przelew dostawcy tytułem równowartości zwrotu księgowany jest na ciężar konta 1100 i na dobro podgrupy 176.

      Nadmienić należy, że odmiennie przebiegać będzie księgowanie, jeśli odbiorca zareklamuje materiały lub towary uprzednio już przyjęte do magazynu, a tym samym już zaewidencjonowane na kontach zapasowych klasy 3 (grupa 31—38).

      Zdarzać się to będzie głównie w związku z wykryciem przez odbiorcę ukrytych wad, niedostrzeżonych przy odbiorze tych materiałów lub towarów. W tych wypadkach, niezależnie od trybu dochodzenia reklamacji (ugoda, arbitraż, sąd), jeśli dochodzi do zwrotu reklamowanych towarów lub materiałów, zwrot tego rodzaju zawsze traktowany jest jako realizacja towarów.

   f) Orzeczenie w/w organów oddalające reklamację odbiorcy księgować należy na

ciężar podgrupy 301 i na dobro podgrupy 176.

Księgowanie u dostawcy.

a) Dochodzenie przez odbiorcę pretensji w trybie postępowania spornego u dostawcy nie powoduje żadnego księgowania.
b) Orzeczenie w/w organów zatwierdzające reklamację odbiorcy dostawca winien zaksięgować na ciężar odnośnego konta zmniejszenia realizacji (kl. 9) oraz na dobro podgrupy 174. Księgowania, dotyczące zwrotu dostawy zrealizowanej zarówno w bieżącym roku jak i w roku ubiegłym, przebiegają w sposób identyczny jak przy reklamacji zgłoszonej przez odbiorcę w trybie przewidzianym w Uchwale. (A. J. K. - L. G. - BOR)

Rozliczenie kosztów w handlu

Do szeregu problemów, jakie stawia do rozwiązania rachunkowości nowy jednolity plan kont dla przedsiębiorstw handlowych, należy zagadnienie rozliczenia kosztów.

Zagadnienie to w księgowości przedsiębiorstw handlowych dotychczas w zasadzie nie istniało. Wszystkie nakłady przechodziły na Rachunek Wyników w tym samym układzie rodzajowym, w jakim były księgowane w klasie 4 lub 2.

Usprawiedliwiał takie postępowanie w pewnym stopniu system jednolitego planu kont z r. 1945, który najważniejsze koszty funkcyjne w handlu, a mianowicie koszty zakupu i sprzedaży wydzielił z ogólnej masy nakładów rodzajowych, przeznaczając do ich księgowania: klasę 3 — dla kosztów zakupu i grupę 49 — dla kosztów sprzedaży. W ten sposób w grupach 40 — 47 pozostawały w zasadzie koszty ogólne.

W zasadzie tylko, gdyż prócz kosztów zakupu i sprzedaży uchwytnych w klasie 3 i grupie 49 (transport obcy, podatek obrotowy itp.) istniały koszy zakupu lub sprzedaży, których ujawnienie możliwe było dopiero na podstawie rozliczenia nakładów rodzajowych własnego transportu. Ponadto w dawnym układzie klasy 4 ginęły bez śladu koszty przerobu handlowego we własnym zakresie, koszty własnych usług zewnętrznych i cały szereg innych kosztów funkcyjnych, których żadną miarą nie można podciągnąć pod pojęcie ogólnych kosztów działalności handlowej.

Nowy jednolity plan kont dla przedsiębiorstw hadlowych oparty jest m. inn. na założeniu, że wszystkie nakłady zakładowe i pozazakładowe (z wyjątkiem tylko nakładów finansowych i strat nadzwyczajnych) księgowane są w klasie 4,

W związku z tym koszty zakupu, księgowane dotychczas w klasie 3, będą rejestrowane na odpowiednich kontach rodzajowych klasy 4, np. transport obcy na koncie 443, opakowanie — 403, prowizje — 468 itd.

Z drugiej strony, w toku „oczyszczania" klasy 4 z naleciałości funkcjonalnych, zlikwidowana została dawna grupa 49. Koszty sprzedaży, objęte tą grupą, będą na przyszłość księgowane również na kontach rodzajowych klasy 4, a więc przewozy obce — 443, podatek obrotowy — 450 itd.

W tej sytuacji, kiedy wszystkie nakłady rejestrowane są rodzajowo w klasie 4, powstaje oczywiście konieczność rozliczenia tych nakładów i przekształcenia ich na koszty funkcyjne.

W tym celu wprowadzona została do JPK dla handlu klasa 7, w której następuje rozliczenie nakładów rodzajowych na następujące grupy kosztów:

a) koszty działalności wytwórczej,
b) koszty działalności administracyjnej,
c) koszty działalności pozazakładowej,
d) koszty działalności handlowej.

Jeżeli chodzi o działalność wytwórczą i pozazakładową, to koszty tych działalności tylko wyjątkowo będą wynikały z rozliczenia ogólnej masy nakładów przedsiębiorstwa handlowego, gdyż księgowość wytwórcza i pozazakładowa powinny być w miarę możności wydzielone z księgowości handlowej.

Grupa 75 dotyczy kosztów zakupu i sprzedaży powstałych poza granicami państwa i występuje tylko w przedsiębiorstwach handlu zagranicznego.

Grupa 76 występuje we wszystkich przesiębiorstwach hadlowych (krajowych i zagranicznych) i obejmuje następujące grupy kosztów: zakupu i sprzedaży, przerobu handlowego towarów, zewnętrznych usług własnych, robót gwarancyjnych, składowania specjalnego, ubytków w granicach norm, uruchomienia nowej sieci handlowej i wreszcie koszty ogólne.

Powstaje pytanie, jaką drogą przedsiębiorstwa handlowe mają dojść do uzyskania danych księgowanych w klasie 7.

Biorąc pod uwagę, że dla większości tych przedsiębiorstw rozliczanie kosztów jest problemem dotychczas nieznanym, należałoby w pierwszym roku stosowania nowego planu kont wymagania stawiane rachunkowości handlowej w zakresie rozliczania kosztów ograniczyć do niezbędnego minimum.

Chodziłoby przede wszystkim o to, żeby przy pomocy najprymitywniejszego arkusza rozliczeniowego, z ogólnej masy nakładów rodzajowych klasy 4 wydzielić koszty bezpośrednie w stosunku do funkcji reprezentowanych przez poszczególne konta klasy 7.

Przez koszty bezpośrednie do funkcji należy rozumieć te koszty, których przydział do danej grupy funkcyjnej wynika z konkretnych dowodów księgowych, wzkazujących w sposób oczywisty na funkcyjny charakter kosztu. Należą tu przykładowo nakłady księgowane w pgr. 443 (Transport i spedycja), które prawie w 100% dadzą się zaliczyć na koszty zakupu (pgr. 763) lub sprzedaży (pgr. 765). Również nakłady z pgr. 448 przejdą w całości na pgr. 760 (przerób handlowy towarów), a wszystkie ubytki towarowe z gr. 47 na pgr. 967 itd. Koszty tego rodzaju będą przeniesione w ar-

kuszu rozliczeniowym bezpośrednio z kont rodzajowych klasy 4 na odpowiednie konta kosztów funkcyjnych w klasie 7.

Dokonanie tego przeniesienia nie powinno sprawić trudności nawet najsłabszym komórkom rachunkowym.

Pozostaje natomiast do rozwiązania problem tych nakładów rodzajowych klasy 4, które nie dadzą się potraktować jako koszty bezpośrednie i których zaliczenie na odpowiednie konta klasy 7 będzie mogło być dokonane tylko drogą pośrednią, poprzez miejsca powstawania kosztów, na podstawie obliczeń opartych na pewnych stosunkach ilościowych lub wartościowych czyli tzw. kluczowaniu.

W przedsiębiorstwach słabiej zorganizowanych nakłady tego rodzaju będą musiały być przeniesione w całości na konto kosztów ogólnych (768).

Takie uproszczenie postępowania będzie przeważnie kolidowało ze stanem faktycznym, gdyż w kosztach tych będą ukryte koszty świadczeń własnych oddziałów usługowych (transportu, siłowni, warsztatów) koszty przerobu handlowego towarów dokonywanego we własnym zakresie itd.

Z drugiej strony, nawet w kosztach typowo ogólnych jak płace personelu lub wydatki rzeczowo-administracyjne, możnaby rozróżnić poszczególne miejsca kosztów dla szczegółowej ich kontroli, np. wydziały zakupu i sprzedaży, magazyny, wydział gospodarczy itd.

Z tych względów, jeżeli organizacja rachunkowa przedsiębiorstwa tylko na to pozwala, należałoby w miarę możliwości wprowadzać do arkusza rozliczeniowego obok kolumn na koszty funkcyjne w układzie klasy 7, równoległe kolumny przeznaczone do rozliczania kosztów na miejsca, okreslone symbolami klasy 5 lub 6.

Do kolumn tych byłyby wprowadzane odpowiednie pozycje tych nakładów rodzajowych klasy 4, których bezpośrednie przeniesienie do klasy 7 (z wyjątkiem oczywiście grupy kosztów ogólnych) jest niemożliwe.

Typowym przykładem możliwości całkowitego rozliczenia kosztów pośrednich na koszty funkcyjne przy pomocy utworzonego miejsca powstawania kosztów jest transport własny (o ile oczywiście nie prowadzi własnej wydzielonej księgowości). Globalną kwotę nakładów rodzajowych zebranych na miejscu transportu dzieli się według przejechanych kilometrów, czy tonokilometrów na poszczególne miejsca względnie funkcje, które z usług transportu korzystały.

Również koszty głównych miejsc kosztów w handlu mogą być w pewnych przypadkach częściowo przerzucone na inne miejsca względnie funkcje. Weźmy dla przykładu magazyn, w którym odbywa się przerób handlowy towarów (sortowanie, paczkowanie itd.). W tym przypadku z ogólnej sumy kosztów magazynu wydziela się obliczoną na podstawie kontroli robocizny i materiałów zużytych do przerobu wartość świadczeń magazynu na rzecz przerobu i przenosi się ją na konto funkcyjne przerobu handlowego towarów (pgr. 760).

Rozbudowa arkusza rozliczeniowego w zakresie miejsc powstawania kosztów i w zakresie techniki wzajemnych przerzutów między poszczególnymi miejscami będzie zależała z jednej strony od potrzeb przedsiębiorstwa, z drugiej zaś — od technicznych i organizacyjnych możliwości aparatu rachunkowego.

O narzuceniu jednolitego obowiązującego wzoru arkusza rozliczeniowego nie może być oczywiście mowy, tym więcej, że w tym zakresie brak jest handlowi odpowiedniej tradycji i doświadczeń.

Nie oznacza to jednak bynajmniej, że poszczególne przedsiębiorstwa będą zdane wyłącznie na własne siły przy opracowywaniu branżowych arkuszy rozliczeniowych.

Technikę rozliczeń kosztów w handlu w ogólnych zarysach przedstawiono w przykładzie szkoleniowym na kursach BOR. Licząc się z tym, iż wobec szczupłego grona przeszkolonych księgowych pozostała przeważająca liczba księgowych przedsiębiorstw handlowych nie zna podstawowych zasad techniki rozliczania kosztów, poniżej zostanie powtórzony w skrócie wykład na ten temat. (M.G.-BOR)

Przykładowe rozliczenie nakładów w przedsiębiorstwie handlowym

Poniższe uwagi ogólne dotyczą rozliczenia nakładów, dostosowanego do możliwości nawet słabiej zorganizowanego przedsiębiorstwa handlowego. Rozliczenie to opiera się na założeniu rozdzielania nakładów klasy 4 możliwie bezpośrednio na układ klasy 7 J. P. K.; stąd w przykładzie liczbowym występuje jedynie „transport" jako pomocnicze miejsce kosztów, rozliczające się wtórnie z „funkcjami" kl. 7.

Rzecz jasna, że to przykładowe rozliczenie może być rozbudowane stosownie do potrzeb, o czym mowa dalej.

Punktem wyjściowym rozliczenia nakładów jest klasa 4, zawierająca zaliczone na dany okres nakłady w klasyfikacji rodzajowej. Konta kl. 4 i odpowiadające im sumy ogólne mieszczą się w układzie pionowym arkusza po stronie lewej.

Jeśli chodzi o klasy 5 i 6 to J. P. K. nie narzuca powszechnie obowiązującego rozwiązania, lecz rezerwuje je dla rozliczeń dostosowanych do potrzeb i cech branżowych. Specyfikacja kont jest dostosowana do układu arkusza rozliczeniowego (AR).

Konta w klasie 5 i 6 odpowiadają oddzielnym stanowiskom, procesom wzgl. funkcjom, przy czym na kontach tych gromadzone będą w zasadzie tylko koszty pośrednie. Rejestracja kosztów wg miejsc może być prowadzona:

a) przez księgowanie obrotów miesięcznych na podstawie arkusza rozliczeniowego,
b) przez księgowanie na kontach kl. 5 i 6 każdego dokumentu z osobna,
c) przez prowadzenie szczegółowych kartotek kosztów poza księgowością.

Przedmiotem rozważań będzie przede wszystkim grupa 76 — „Koszty działalności handlowej", która wystąpi we wszystkich bez wyjątku centralach handlu krajowego. Zawiera ona wszystkie koszty działalności handlowej wg poszczególnych funkcji tej działalności. Jedyna podgrupa o charakterze nie funkcyjnym a rodzajowym została celowo wyodrębniona ze względu na specjalną wagę zagadnienia, jakie obejmuje, a mianowicie „Ubytki towarowe w granicach norm".

Grupa 77 obejmuje rozliczone w AR proste nakłady za działalność pozazakładową. Nakłady złożone, przedstawiające świadczenia, trafiają do klasy 2 osobną drogą.

Grupa 70 wystąpi wyjątkowo w tych centralach, które we własnym zakresie prowadzą zakłady wytwórcze względnie wykonują roboty odpłatne lub kapitalne.

Grupa 74 przeznaczona jest wyłącznie dla jednostek administracyjnych handlu dotowanych z Rachunku Narzutów Administracyjnych i ujmuje koszty ich działalności. Ponieważ jednostki te winny prowadzić samodzielną księgowość, przeto grupa ta w jednostkach handlowych nie wystąpi.

Końcowe rozliczenie kosztów następuje w klasie 9 (klasę 8 pomijamy, ponieważ użyta będzie jedynie dla wprowadzenia remanentów produkcyjnych do bilansu łącznego w przedsiębiorstwie handlowym, które prowadzi wydzieloną księgowość działów wytwórczych na podstawie J. P. K. dla przedsiębiorstw przemysłowych), z której koszty obrotu handlowego przechodzą bezpośrednio w ciężar Rachunku wyników.

Dokonywane w arkuszu rozliczeniowym przejście na układ funkcjonalny odbywa się w ten sposób, że poszczególne sumy z kont klasy 4 ulegają przede wszystkim podziałowi na t. zw. stanowiska albo miejsca powstawania kosztów z tym, że pewna część nakładów stanowiąca bezpośrednie koszty pewnej funkcji, zostaje również bezpośrednio przeniesiona do odnośnej kolumny kosztów w układzie funkcjonalnym.

Podział sum z klasy 4 na miejsce kosztów odbywa się bądź bezpośrednio na podstawie dowodów (kwity magazynowe, listy płacy itd.), bądź też z pewnym przybliżeniem w oparciu o t. zw. klucze podziałowe, tj. pewne wielkości liczbowe, co do których zakłada się, że dana pozycja kosztów jest od nich uzależniona wzgl., że pozostaje z nimi w związku przyczynowym.

Ogół miejsc kosztów, których ilość i tytuły w dużej mierze uzależnione są od wielkości przedsiębiorstwa i rodzaju branży — daje się rozbić na dwie grupy:

1. grupę stanowisk usługowych wzgl. pomocniczych, które w wyniku wtórnych podziałów ulegną w arkuszu rozliczeniowym likwidacji (całkowitej lub częściowej) na rzecz innych miejsc kosztów. Likwidacja taka, której będzie można oczywiście dokonać, dopiero po repartycji sum z klasy 4 i podsumowaniu odnośnych rubryk — przeprowadzona będzie bądź bezpośrednio na podstawie dowodów rachunkowych (zlecenia, wykazy godzin pracy), bądź też w sposób podobny jak przy pozycjach klasy 4 w oparciu o klucze podziałowe (ilość pracowników, tono-kilometry itp. p. arkusz),
2. grupę stanowisk, których sumy po ukończeniu arkusza rozliczeniowego przejdą samodzielnie i w całości do drugiej części arkusza rozliczeniowego, tj. do właściwych kolumn układu funkcjonalnego.

Zasady ogólne rozliczania nakładów klasy 4 są następujące:

Przeniesienie sum z grupy 40 — **Zużycie materiałów** winno się odbywać w całości na podstawie kwitów magazynowych. Wyjątek stanowi tu podgrupa 400 — Nakłady zaopatrzenia materiałowego, przejmująca całość zapisów z podgr. 309, przy czym nakłady te powinno się przydzielać proporcjonalnie do zużycia materiałów rozliczonego na odnośne funkcje czy miejsca kosztów.

Dowody (kwity) magazynowe mogą dotyczyć, jeśli chodzi o materiały zużyte do ewentualnej produkcji, materiałów bezpośrednich i wówczas muszą zawierać numer zlecenia lub nazwę wyrobu, którego to zlecenie dotyczyło, albo materiałów pomocniczych i wówczas muszą być oznaczane symbolem miejsca, które te materiały pobrało.

Zużycie opakowań zwrotnych księgowane w podgr. 403, stanowiące koszt sprzedaży, przechodzą w arkuszu rozliczeniowym do kolumny funkcyjnej „koszty sprzedaży". Ewentualne nakłady z tytułu opakowań, fakturowanych przez dostawców, pojawiające się na koncie 403, zostaną wyodrębnione jako koszty zakupu.

Odrębnego potraktowania wymaga również podgrupa 405, dotycząca nakładów wynikających z zużycia przedmiotów nietrwałych. Nakłady z tego tytułu winny być rozliczone na poszczególne miejsca lub funkcje według właściwie ustalonych kluczy podziałowych.

Robocizna zostaje podzielona ściśle wg list płacy, w których dla ułatwienia rozliczenia kosztów — należy oznaczać miejsca kosztów, dla których pracują poszczególni robotnicy, względnie podać inne oznaczenia, umożliwiające późniejsze przydzielenie robocizny na miejsce względnie funkcje kosztów.

Powiedziane wyżej dotyczy kont 410 — 414.

Wynagrodzenia za urlopy — 415 mają charakter nakładów kalkulowanych (co miesięczne tworzenie rezerwy w grupie 130 w wysokości 1/12 sum przewidzianych w planie rocznym na opłacanie urlopów); winny być dzielone proporcjonalnie do sum płac roboczych (140—414) odniesionych na każde miejsce kosztów (funkcję).

Wynagrodzenia za czas efektywnie nieprzepracowany (4151) obciążają te funkcje, w zakresie których normalnie zatrudniony jest delegowany robotnik.

Świadczenia socjalne (416) rozliczane są w zasadzie na podstawie listy płac. W wypadku jednak tworzenia rezerw, np. na deputaty w podgr. 190 — suma wprowadzona do podgr. 416 ma charakter nakładu kalkulowanego, który winien być rozprowadzony na miejsce kosztów proporcjonalnie do ilości pracowników, korzystających z deputatów.

Ubezpieczenia społeczne — 417 rozliczane być powinny proporcjonalnie do funduszu płac roboczych (410—415) na poszczególnych stanowiskach przy wzięciu pod uwagę całej sumy robocizny.

Sposób rozliczenia **narzutów na Fundusz Akcji Socjalnej** oraz na **Fundusz Nagród i Prac Zleconych** wynika z samej natury tych narzutów, gdyż są obli-

czone w stosunku %-wym do sum funduszu płac (410--415).

Pensje i świadczenia dla pracowników umysłowych (42) rozliczane są na miejscu (wydziały, funkcje) w oparciu o listy płac w sposób analogiczny jak gr. 41.

Energia nabyta (43) ulega podziałowi na miejsca kosztów bądź na podstawie podliczników, gazomierzy, wodomierzy itp., bądź też w braku tych urządzeń przy pomocy kluczy podziałowych prostych lub złożonych. Np. dla energii elektrycznej światła podstawą podziału może być ilość punktów świetlnych w poszczególnych pomieszczeniach lub ilość punktów świetlnych pomnożone przez przeciętny czas użytkowania instalacji w danym miejscu.

Usługi obce (44) podlegają podziałowi w zasadzie bezpośrednio na miejscu kosztów na podstawie faktur, wystawionych przez osoby trzecie. Usługi, związane z ogólnym utrzymaniem całej nieruchomości, obciążają jedynie stanowisko kosztów ogólnych. Stosowanie klucza konieczne jest wtedy, jeżeli usługa, objęta jedną fakturą, może dotyczyć kilku miejsc. Jeśli chodzi o **Transport i spedycje** (443) to na podstawie poszczególnych dowodów rozdziela się je na koszty zakupu i koszty sprzedaży, przy czym nie wykluczone jest również, że mogą się tu zjawić pozycje, dotyczące innych funkcji, które wówczas należy wyodrębnić, np. usługi obce związane z transportem przy uruchomieniu sieci handlowej.

Usługi obce **dotyczące przerobu handlowego** (448) przechodzą w całości na koszty przerobu handlowego (wydział przerobu handlowego).

Podatek obrotowy (450) jako specjalny koszt sprzedaży przechodzi w zestawieniu rozliczeniowym na koszty sprzedaży.

Inne podatki i daniny państwowe oraz samorządowe z podgr. 451 i 452 rozliczone być mogą wg różnych kluczy. I tak. np. podatek od nieruchomości jako związany z utrzymaniem gruntów i budynków, powinien w całości obciążać stanowisko kosztów „Utrzymania budynków i gruntów". Jeżeli takiego stanowiska niema, podatek gruntowy winien być rozdzielony na miejsca kosztów proporcjonalnie do zajmowanej przez nie powierzchni czy kubatury.

Podobnie podzielić należy podatek lokalowy.

Koszty opłat z podgrupy 453 muszą być uznane za koszty ogólne chyba, że dana opłata da się indywidualnie zarachować na konkretne miejsce kosztów, albo też dotyczy działalności pozazakładowej.

Ubezpieczenia rzeczowe (454) obciążają odpowiednie miejsca kosztów proporcjonalnie do wartości ubezpieczonych obiektów związanych z danym miejscem lub funkcją.

Największą rozmaitość w sposobie podziału wykazują różne nakłady (gr. 46).

Czynsze i dzierżawy (460) dzielone są z reguły proporcjonalnie do zajmowanej powierzchni, o ile oczywiście poszczególne stanowiska nie zajmują osobnych pomieszczeń, wynajmowanych i opłacanych oddzielnie, co wystąpić może np. przy działalności pozazakładowej.

W niektórych przypadkach może okazać się celowe skierowywanie kosztów dzierżawy w łącznej sumie w ciężar stanowiska pomocniczego, które zbiera wszelkie koszty związane z utrzymaniem wydzierżawionej nieruchomości, koszty te dopiero we wtórnym rozliczeniu obciążą pozostałe stanowiska.

Delegacje służbowe i reprezentacja (461) dotyczyć mogą albo całego przedsiębiorstwa i w tym przypadku obciążą koszty ogólne (administracji ogólnej), albo też odnoszą się do poszczególnych miejsc lub funkcji i będą tam przydzielone na podstawie osobnych dowodów rachunkowych. Delegacje związane z działalnością pozazakładową nie mogą obciążać kosztów administracji ogólnej. Nie jest także wykluczone, a raczej nawet może dość często zajść wypadek, że delegacje mogą dotyczyć kosztów uruchomienia sieci handlowej.

Koszty propagandy, reklamy, wystaw (463) obciążać powinny albo koszty ogólne, albo też działalność pozazakładową, jeśli chodzi o akcje zlecone przez władze nadrzędne, zwłaszcza przy otrzymaniu na ten cel specjalnych subwencji.

Jeżeli akcja propagandowa, np. urządzenie wystawy prowadzona jest we własnym zakresie, wówczas odnośne koszty zamiast do podgr. 463 trafią do klasy 4 w pozycjach prostych.

Koszty zakupu książek i czasopism (464) obciążają administrację ogólną. Nie wyklucza się jednak odnoszenie tych kosztów na poszczególne stanowiska. Inaczej musi być potraktowany zakup książek i czasopism dla użytku pracowników poza godzinami pracy (np. biblioteka świetlicowa w ramach akcji socjalnej).

Opłaty manipulacyjne i prowizje bankowe (465) obciążają w zasadzie koszty ogólne.

Koszty z podgrup 466 i 467 przy braku bezpośrednich podstaw przydziału mogą być rozliczone w oparciu o różne klucze podziałowe, albo też przechodzić w całości na koszty ogólne.

Zaliczone nakłady z tytułu **umorzenia środków trwałych** (470) obciążeją:

1. ew. stanowisko pomocnicze gromadzące koszty utrzymania nieruchomości w wysokości całej amortyzacji budynków,
2. poszczególne miejsca proporcjonalnie do wartości znajdujących się w nich środków trwałych.

Ad 1. W razie nieprowadzenia odpowiedniego stanowiska pomocniczego w arkuszu, podział amortyzacji dokonany być może od razu proporcjonalnie do zajmowanej powierzchni.

Ad 2. Bardziej precyzyjna metoda polega na ścisłym ustaleniu sum umorzenia przedmiotów na każdym stanowisku w oparciu o szczegółową ewidencję środków trwałych i przy uwzględnieniu zróżnicowanych stóp umorzeniowych.

Suma z podgrupy 472 — Planowane ryzyko jakości towarów stanowi koszt sprzedaży i przechodzi bezpośrednio do kolumny kosztów sprzedaży.

Sumy z podgrup 473, 474 i 478 (Ubytki towarowe w transporcie przy składowaniu normalnym i składowaniu specjalnym) przechodzą w całości do kolumny „Ubytki towarowe w granicach norm".

(K.W. — BOR)

(Załącznik do artykułu na str. 317—319)

Przykładowy arkusz rozliczeniowy kosztów przedsiębiorstw handlowych

Rodzaje kosztów	Suma klasy „4"	Podstawa podziału lub miejsce zaliczenia nakładu	Transport własny	Koszty przerobu	Koszty usług	Koszty robót gwaranc.	Koszty zakupu	Koszty składu specj.	Koszty sprzedaży	Koszty ruchom. sieci handl.	Ubytki towar. w gran. norm	Koszty ogólne	Koszty działaln. pozazakład.	Dział wytwórczy
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
400	170	prop. do zuż. mat.	21	22	3	1	—	4	56	—	—	9	3	51
401	400	dowód magaz.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	400
402	500	„ „	100	220	30	15	—	10	—	—	—	55	10	60
403	560	dowody zużycia bez. niefakt. i 50% zwr.	—	—	—	—	—	—	560	—	—	—	—	—
404	140	dowód magaz.	80	—	—	—	—	10	—	—	—	10	110	10
405	100	50% wydanych	30	—	—	—	—	15	—	—	—	21	14	20
41	2500	listy płacy	600	180	200	140	—	150	—	100	—	600	30	500
42	8000	„ „	200	100	100	50	—	100	—	300	—	6800	150	200
430	240	liczniki	20	28	10	24	—	22	—	—	—	110	14	12
431	110	gazomierze	5	15	30	10	—	10	—	—	—	16	5	19
432	150	zużycie	10	40	20	12	—	20	—	—	—	25	3	20
440	300	dowody faktury	50	—	—	—	—	15	—	—	—	175	20	40
441	200	„ „	60	—	—	—	—	20	—	—	—	70	—	50
443	3350	faktury	—	50	60	50	1600	40	1350	100	—	50	50	—
448	500	„	—	500	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
450	800	koszty bezp. sprzed.	—	—	—	—	—	—	800	—	—	—	—	—
451—454	250	wg dowodów lub k. ogólne	20	—	10	—	—	—	—	20	—	200	—	—
460	350	wg obiektów lub k. ogólne	40	—	—	—	—	70	—	—	—	220	20	—
461	430	wg funkcji lub k. ogólne	20	—	—	30	—	—	—	200	—	180	—	—
462	170	koszty ogólne	—	—	—	—	—	—	—	—	—	170	—	—
463	140	„ „	—	—	—	—	—	—	—	100	—	40	—	—
464—467	160	„ „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	160	—	—
4690	520	koszty zakupu	—	—	—	—	520	—	—	—	—	—	—	—
4699	180	koszty ogólne	—	—	—	—	—	—	—	—	—	180	—	—
470	900	bezp. na obiekty lub k. og.	200	—	—	—	—	100	—	—	—	450	—	150
472	200	koszty sprzedaży	—	—	—	—	—	—	200	—	—	—	—	—
473	100	ubytki towarowe	—	—	—	—	—	—	—	—	100	—	—	—
474	160	„ „	—	—	—	—	—	—	—	—	160	—	—	—
478	220	„ „	—	—	—	—	—	—	—	—	220	—	—	—
	21800	Podział kosztów transportu według zleceń przewozow.	1456	1155	463	332	2120	586	2966	820	480	9541	329	1552
	21800	(podstawa t/km)	—1456	20	20	40	700	50	276	60	—	200	20	70
			—	1175	483	372	2820	636	3242	880	480	9741	349	1622
		Obciążyć konto	—	760	761	762	763	764	765	766	767	768	77	

Nomenklatura nakładów na bezpieczeństwo i higienę pracy

Celem ujednolicenia pojęć i właściwego zaszeregowania nakładów Departament Zatrudnienia, Płac i Norm Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego ustalił niżej podaną „Nomenklaturę nakładów na bezpieczeństwo i higienę pracy, wyodrębnionych w planach przemysłowo-finansowych".

Instrukcja 15/F Departamentu Finansowego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego zamieszczona w Nrze 9 Biuletynu Finansowego podaje sposób księgowego ujęcia tych nakładów w branżowych planach kont, poprzez oddzielne konta względnie dodatkowe miejsca kosztów w arkuszach rozliczeniowych, które zbierają nakłady wymienione w poniższej „Nomenklaturze nakładów".

I. NAKŁADY NA BEZPIECZEŃSTWO PRACY.

A. **Urządzenia zabezpieczające.**

1. Zabezpieczenia i osłony wszelkiego rodzaju maszyn, obrabiarek, narzędzi itp.
2. Przebudowa maszyn i urządzeń technicznych, dla zwiększenia bezpieczeństwa pracy.
3. Zabezpieczenia przejść między maszynami.
4. Urządzenie samoczynnego smarowania przy urządzeniach technicznych będących w ruchu.
5. Zabezpieczenie wszelkiego rodzaju pędni i ich urządzeń pomocniczych, jak uzupełnienie urządzeń sygnalizacyjnych, stałych bądź przenośnych urządzeń do bezpiecznego włączania i wyłączania urządzeń w ruchu, itp.
6. Zabezpieczenie naczyń, aparatów i przewodów będących pod ciśnieniem,
7. Zabezpieczenie urządzeń i przewodów elektrycznych przez urządzenia obniżonego napięcia, uziemienia ochronne itp.
8. Zabezpieczenia lub przebudowa urządzeń podnośnych i przenośnych oraz środków transportu ręcznego, konnego, mechanicznego i kolejowego.
9. Zabezpieczenie zagłębień, otworów, włazów oraz miejsc pracy na wzniesieniach jak rusztowania pochylnie, podesty itp.
10. Zabezpieczenie przejść służących dla komunikacji pieszej na torach, przejazdach itp.
11. Oznaczenie niebezpiecznych miejsc za pomocą widocznych o każdej porze znaków, tablic, sygnałów itp. urządzeń ostrzegawczych.
12. Inne środki mające na celu poprawę warunków bezpieczeństwa pracy.

B. **Sprzęt ochronny.**

1. Sprzęt ochrony osobistej jak okulary, maski itp.
2. Odzież i obuwie ochronne.

II. NAKŁADY NA HIGIENĘ PRACY.

A. **Urządzenia pomieszczeń.**

1. Ilościowa i jakościowa racjonalizacja oświetlenia naturalnego i sztucznego
2. Uzupełnienie urządzeń dla utrzymania odpowiedniej temperatury, izolowanie posadzek przed zimnem.
3. Urządzenia zabezpieczające robotników przed promieniowaniem ciepła.
4. Izolowanie nieszkodliwych działów pracy od działów szkodliwych.
5. Wykonanie urządzeń wentylacyjnych.
6. Wykonanie urządzeń klimatyzacyjnych i tłumienie przeciągów.
7. Pokrywanie podłóg środkami pyłochłonnymi.
8. Urządzenia dla tłumienia hałasu.
9. Przebudowa podłóg dla zapewnienia ścieków.
10. Urządzenia natrysków do zmywania, skrapiania, chłodzenia brudnych, zapylonych i gorących stanowisk oraz miejsc pracy zanieczyszczonych substancjami chemicznymi i trującymi.

B. **Urządzenia dla higieny procesów technologicznych.**

1. Mechanizacja i hermetyzacja procesów, podczas których wydzielają się substancje trujące wzgl. szkodliwe dla zdrowia.
2. Dezynfekowanie materiałów, o ile ich używanie grozi zakażeniem podczas procesu produkcyjnego.

C. **Urządzenia higieniczno — sanitarne.**

1. Budowa i wyposażenie:
   a) łaźni i rozbieralni przeznaczonej wyłącznie dla pracowników, zatrudnionych przy pracach brudzących,
   b) pralni i komór, służących wyłącznie do dyzenfekcji i odgazowania odzieży ochronnej, znajdującej się w użyciu, naprawialni odzieży ochronnej.
2. Szatnie i szafki odzieżowe dla pracowników.
3. Urządzenie pokoi higienicznych dla kobiet.
4. Urządzenie ustępów w zakładzie, oraz prowizorycznych ustępów przy robotach, przeprowadzanych poza terenem zakładu pracy, z dala od osiedli ludzkich.
5. Przy robotach jak wyżej — urządzenie schronisk.
6. Umywalnie, środki do mycia i ręczniki.
7. Pomieszczenia dla wypoczynku podczas przerw w pracy i dla spożywania posiłków.
8. Urządzenia dla dostarczenia wody do picia, oraz urządzenia specjalne dla jej przygotowania (gazowanie, filtracja i oczyszczanie wody).
9. Urządzenia ochronne przed wpływami atmosferycznymi przy robotach na otwartym powietrzu.

D. **Inne.**

1. Urządzenie punktu pierwszej pomocy z uwzględnieniem wyposażenia i zaopatrzenia w:
   a) materiały opatrunkowe,
   b) nosze,
   c) sanitarkę (w zakładach oddalonych od Ubezpieczalni Społecznej),
   d) aparaty dla ratownictwa,
   e) inne przyrządy i aparaty,
2. Wyposażenie działów w skrzynki pierwszej pomocy.
3. Odżywianie ochronne.

4. Opracowanie projektów na urządzenia dla bezpieczeństwa i higieny pracy.
5. Uzupełnienie wzgl. zaopatrzenie bibliotek w książki, broszury z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy.
6. Organizowanie szkolenia z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy.
7. Wydatki propagandowe.
8. Inne środki mające na celu poprawę warunków higieny pracy.

U w a g a:

Nomenklatura powyższa obejmuje zarówno nakłady inwestycyjne, jak i eksploatacyjne.

W nakładach na bezpieczeństwo i higienę pracy nie mogą znajdować się takie nakłady, bez których produkcja byłaby niemożliwą.

Nomenklatura ta winna być rozbudowana i dostosowana do potrzeb danej branży np. przemysł: węglowy, chemiczny, budownictwo itp.

Rozbudowaną „Nomenklaturę" zatwierdzi Departament Zatrudnienia, Płac i Norm Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego.

Zasady finansowania i kontroli bankowej przedsiębiorstw

Zarządzeniem z dnia 21 listopada 1949 r. Nr D. III. 1734/49 Ministerstwo Skarbu w porozumieniu z Państwową Komisją Planowania Gospodarczego ustaliło **zasady finansowania i bankowej kontroli przedsiębiorstw objętych systemem finansowym na 1950 rok.**

Zarządzenie to: A) systematyzuje zasady finansowania przedsiębiorstw, B) ustala zakres normatywu środków obrotowych, C) stwarza rodzaje kredytów w zależności od ich przeznaczenia, D) reguluje warunki spłaty kredytów, E) wprowadza sankcje bankowe, F) precyzuje zasięg kontroli bankowej nad finansowanymi przedsiębiorstwami.

A) Zarządzenie gruntuje zasadę, **że przedsiębiorstwa powinny być wyposażone w własne środki obrotowe w granicach określonego stopnia pokrycia.** Na własne środki obrotowe składa się zakumulowany zysk przedsiębiorstwa oraz — w przypadku niedoboru środków obrotowych z tego źródła, — dotacja z rachunku sum obrotowych w części uzupełniającej do wysokości stopnia pokrycia. **Kredyty bankowe stanowią uzupełniające źródło środków obrotowych.**

B) **Normowaniu podlegają środki obrotowe dla finansowania ciągłych i powtarzalnych procesów eksploatacyjnych,** przy czym normatyw obejmuje: a) środki płatnicze (pogotowie kasowe o obowiązującej wysokości i normatyw „banki" w wysokości 5-dniowych nakładów (zgodnie z obowiązującym terminem, w jakim powinny być oddane do inkasa faktury za wykonane dostawy lub usług.), b) zapasy magazynowe (materiałowe, towarowe, robót w toku oraz wyrobów półgotowych i gotowych), c) wydatki przyszłych okresów. Określenie stopnia pokrycia normatywu środkami własnymi zastrzeżone zostało dla Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego w porozumieniu z Ministrem Skarbu. Niemniej jednak już przed wydaniem omawianego zarządzenia **ustaliła się praktyka, według której przedsiębiorstwa wytwórcze wyposażone są we własne środki obrotowe do pełnej wysokości normatywu.**

C) Spośród rodzajów kredytów obrotowych wyodrębniają się 3 grupy: a) **kredytów normatywnych** uzupełniających do granic normatywu — posiadane własne środki obrotowe, **niezbędne dla finansowania ciągłych i powtarzalnych procesów eksploatacyjnych,** b) **kredytów sezonowych, niezbędnych dla finansowania nie ciągłych, ale powtarzalnych sezonowo procesów eksploatacyjnych,** c) **kredytów specjalnych, eksportowych i importowych, związanych z indywidualnymi akcjami celowymi względnie z odrębnymi transakcjami zagranicznymi.** Posiłkowym rodzajem kredytu mogącym występować w związku z każdą postacią działalności eksploatacyjnej (z wyjątkiem handlu zagranicznego) jest **kredyt inkasowy.** Potrzeba kredytu inkasowego nie zachodzi przy finansowaniu transakcji zagranicznych, ponieważ **kredyty eksportowe i importowe udzielane są od chwili pierwszej płatności wynikającej w związku z wykonaniem danej transakcji, a spłacane są z realizowanych należności od odbiorców. Zagadnienie normowanych środków obrotowych i kredytów normatywnych dla przedsiębiorstw handlu zagranicznego istnieje tylko wówczas, gdy dane przedsiębiorstwo posiada własne magazyny i zakupuje w kraju dla celów eksportowych lub importuje na skład.**

Oprócz kredytów obrotowych na cele eksploatacyjne, bank finansujący udziela również kredytów na kapitalne remonty — maksymalnie **do wysokości planowanej** na dany okres gospodarczy **akumulacji odpisów amortyzacyjnych** wówczas gdy efektywna akumulacja wykazuje niedobór w stosunku do planowanej.

Wykorzystane kredytu księgowane są przez bank na odrębnych kontach odpowiadających podziałowi przyjętemu w jednolitym planie kont. W ten sposób uzyskuje się przejrzystość gospodarki finansowej przedsiębiorstw i ułatwienie w kontroli tej gospodarki.

Sam fakt uzyskania kredytu bankowego nie daje przedsiębiorstwu prawa do automatycznego korzystania z tego kredytu. **Wykorzystanie kredytów następować może jedynie w miarę realizacji planów gospodarczych względnie w miarę zaspokojania potrzeb, na których finansowanie dane kredyty zostały przyznane.**

D) Kredyty normatywne, udzielane są bezterminowo i ulegają umorzeniu w miarę uzupełniania

niedoboru własnych normatywnych środków obrotowych z dotacji lub w miarę akumulacji wygospodarowanego zysku przedsiębiorstwa.

Kredyty sezonowe, specjalne, eksportowe, i importowe oraz kredyty na kapitalne remonty, udzielane są na określony czas, lecz powinny być spłacane wcześniej, gdy wcześniej upłynnione zostaną aktywa, na które kredytów tych udzielono.

Każdy kredyt, który nie zostanie spłacony w terminie i którego termin spłaty nie zostanie prolongowany, przeradza się w kredyt przeterminowany, a wówczas jego spłata przeprowadzana jest przez bank z bieżących środków przedsiębiorstwa.

Stanowiąc środek sankcji bankowej, kredyt przeterminowany jest jednak jednocześnie sui generis odrębnym rodzajem kredytu. Jest on bowiem nie tylko pochodnym kredytów nie spłaconych w terminie, ale **może być udzielony przez bank jako kredyt pierwotny** wówczas, gdy zapotrzebowanie środków obrotowych wynika z odchyleń od prawidłowej gospodarki przedsiębiorstwa.

E) Kredyt przeterminowany, jako jedna z form sankcji bankowej, **ma przyczynić się do usprawnienia fakturowania i inkasa w ramach obowiązujących przepisów o rozliczeniach za dostawy towarów i za usługi.** Gdy bowiem faktury złożone zostaną do inkasa po przepisowym terminie, **bank może odmówić udzielenia kredytu inkasowego,** a udzielić kredytu przeterminowanego, którego potrzeba wynika w takim przypadku z odchyleń od prawidłowej gospodarki przedsiębiorstwa. Z drugiej strony bank — w przypadku braku pokrycia na rachunku operacyjnym odbiorcy — wykupuje faktury w ciężar kredytu przeterminowanego. (Na marginesie tego zagadnienia wyłania się ewentualność, że przedsiębiorstwa nie będą ubiegały się o kredyty inkasowe; taka jednak ewentualność wskazywałaby na konieczność zbadania gospodarki finansowej przedsiębiorstwa, gdyż — przy prawidłowym planowaniu finansowym i przy ścisłym wykonywaniu planu — przedsiębiorstwo nie powinno mieć w środkach obrotowych luzów na wypełnienie luk spowodowanych zamrożeniem części środków obrotowych w fakturach).

Drugą sankcję bankową stwarza możność nałożenia przez bank na dostawcę **obowiązku zaćania akredytywy** od odbiorcy, którego zobowiązania fakturowe pokrywane są przez dłuższy czas w ciężar kredytu przeterminowanego. Gdy dostawca nie zastosuje się do tego obowiązku, **bank może mu odmówić kredytu inkasowego.**

W przypadkach stwierdzonego naruszenia przez przedsiębiorstwo obowiązujących przepisów finansowych, bank może 1) odmówić uzupełnienia pogotowia kasowego, 2) spowodować wstrzymanie premii dla pracowników administracyjnych, 3) pozbawić przedsiębiorstwo prawa do korzystania z kredytów i zawinkulować jego rachunki na rzecz swoich należności.

F) Zasięg kontroli bankowej określony został zgodnie z postanowieniami uchwały Rady Ministrów z dnia 21 sierpnia 1947 r. w sprawie zasad systemu finansowego.

Bank kontrolujący zobowiązany jest informować kwartalnie Najwyższą Izbę Kontroli, Państwową Komisję Planowania Gospodarczego, Ministra Skarbu i właściwe ministerstwa o wynikach przeprowadzanej przez siebie kontroli. (CE-8)

Finansowanie kosztów uruchomienia przyszłej produkcji w zakładach będących w budowie lub odbudowie.

Zarządzeniem z dnia 17 listopada 1949 roku znak CE/8/53-10/S/49 Państwowa Komisja Planowania Gospodarczego (Departament Cen, Kosztów i Rozliczeń) ustaliła, że finansowanie kosztów uruchomienia przyszłej produkcji w zakładach będących w budowie lub odbudowie (w zakresie instrukcji F 42 b. Ministerstwo Przemysłu i Handlu — vide „Biuletyn Finansowy" PKPG Nr 5/49 str. 150 prowadzić będzie Bank Inwestycyjny.

W związku z powyższym ustalono, że:

1. dotacje udzielane z rachunku wyrównawczego środków obrotowych na powyższy cel będą przekazywane do Banku Inwestycyjnego na conto seperato danego przedsiębiorstwa,
2. do czasu przekazania tych dotacji Bank Inwestycyjny finansować będzie odnośne koszty z kredytów inwestycyjnych, a następnie refundować je z przyznanej na ten cel dotacji,
3. Bank Inwestycyjny, jako bank finansujący wszystkie wydatki zakładów będących w budowie lub odbudowie, będzie opiniował preliminarze powyższych wydatków oraz kontrolował sposób zużycia dotacji przez przedsiębiorstwo,
4. odnośne wydatki będą pokrywane bezpośrednio z conta seperato, o ile w chwili ponienia wydatku, wydatek będzie mógł być zarachowany jako podpadający pod postanowienie punktu 2 wyżej powołanej instrukcji (F 42); w przeciwnym razie wydatki te będą pokrywane ze środków inwestycyjnych, a następnie refundowane na podstawie arkusza rozliczeniowego,
5. Bank Inwestycyjny upoważniony będzie do żądania od przedsiębiorstwa złożenia preliminarza wydatków w razie stwierdzenia, że przedsiębiorstwo mimo ponoszenia takich wydatków nie wystąpiło o odpowiednią dotację; w przypadku nie zastosowania się przedsiębiorstwa do powyższego. Bank Inwestycyjny zawiadomi o powyższym władzę nadrzędną przedsiębiorstwa.

Jednocześnie Państwowa Komisja Planowania Gospodarczego wyjaśniła, że „Nakłady związane z uruchomieniem nowej produkcji kończą się z wytworzeniem próbnej serii nowej produkcji z wynikiem dodatnim" (vide pkt. 3 instrukcji F 42). Z tym momentem zakład rozpoczyna normalną działalność eksploatacyjną i dalsze jego finansowanie przechodzi do banku finansującego eksploatację, a więc do Narodowego Banku Polskiego — za wyjątkiem przedsiębiorstw wykonawstwa inwestycji, — dla których bankiem finansującym eksploatację jest Bank Inwestycyjny. (CE-8)

Rozliczenie dóbr inwestycyjnych ze specjalnych dostaw zagranicznych.

Przewodniczący Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego zarządzeniem z dnia 9 grudnia 1949 r. znak CE/8/49-160/S/49 postanowił, że dobra ze specjalnych dostaw zagranicznych, które nadeszły do kraju do dnia 31 grudnia 1948 r. i nie zostały dotychczas rozdzielone między ostatecznych odbiorców, lecz znajdują się nadal w dyspozycji jednostek handlu wewnętrznego (Central Handlowych lub Central Zaopatrzenia) wyznaczonych do rozdziału takich samych lub podobnych dóbr produkcji krajowej (vide postanowienie § 3 pkt. 1 instrukcji Ministra Skarbu w porozumieniu z Przewodniczącym Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 30 września 1949 r. o trybie przyjmowania i rozdziału dostaw zagranicznych o specjalnym charakterze oraz o trybie rozliczenia z tytułu tych dostaw) albo też w dyspozycji Centralnego Biura Obrotu Maszynami — powinny być rozliczane z Narodowym Bankiem Polskim przez dane jednostki handlu wewnętrznego, względnie przez Centralne Biuro Obrotu Maszynami z ich środków obrotowych.

Nabycie zaś dóbr inwestycyjnych z powyższych dostaw przez inwestorów powinno następować ze środków bieżącego planu inwestycyjnego, po stwierdzeniu charakteru inwestycyjnego tych dóbr przez Państwową Komisję Planowania Gospodarczego (Departament Inwestycji) zgodnie z postanowieniem § 20 wyżej powołanej instrukcji. (CE-8)

Obsługa wewnętrzna kredytów zagranicznych uzyskiwanych przez Centrale Handlu Zagranicznego.

Instrukcja Ministra Skarbu z dnia 7 lipca 1949 roku wydana w porozumieniu z Przewodniczącym Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego o sposobie rozliczenia wewnętrznego i obsłudze kredytów zagranicznych w wykonaniu uchwały Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 6 maja 1949 r. pozostawiła otwartą kwestię obsługi wewnętrzej tych kredytów tj. kosztów opłat stemplowych i gwarancji, o ile przy kredytach tych występowały Centrale Handlu Zagranicznego.

W celu rekompensaty kosztów wewnętrznych, ponoszonych przez Centrale Handlu Zagranicznego z tytułu powołanych operacji kredytowych, Ministerstwo Skarbu w porozumieniu z Państwową Komisją Planowania Gospodarczego zarządziło, że:

I. Ministerstwo Skarbu zwracać będzie w całkowitej wysokości:

   a) poniesione przez Centrale koszty opłaty stemplowej od weksli, wystawionych przez nie na rzecz zagranicy i

   b) koszty naliczone Centralom przez Banki z tytułu opłat gwarancyjnych.

II. Odszkodowanie za skonto, udzielane przez zagranicę przy zapłacie gotówkowej, bonifikowane nie będzie.

   (Jednak gdy uzyskanie kredytu nastąpi w wyniku wyłącznych starań kredytobiorcy, a waga kredytu będzie mieć wyjątkowo doniosłe znaczenie dla danej gałęzi gospodarki narodowej — Minister Skarbu będzie rozpatrywać wnioski o przyznanie takiego odszkodowania).

Jednocześnie określono, że przy kredytach towarowych Centrale obowiązane są dokonywać wpłaty równowartości złotowych wykorzystywanych efektywnie przez nie kredytów zagranicznych najpóźniej w ciągu 14 dni od daty uiszczenia należności celnych, a w przypadku zwolnienia od tych należności w ciągu 14 dni od daty ustalenia wyników rewizji, uwidocznionej na kwicie celnym po dokonaniu ostatecznej odprawy celnej przywozowej. W przypadku, gdy z powodu braku faktury nie będzie można ustalić dokładnie wysokości zobowiązania importowego, bank żądać będzie wpłaty zaliczki w wysokości przybliżonej wartości towarów, obliczonej według warunków kontraktów. (CE-8)

Wyjaśnienie do instrukcji PKPG Nr 14 w sprawie opracowania planów finansowych dla spółdzielczości na rok 1 9 5 0.

W związku z zapytaniami jakie się wyłoniły przy sporządzaniu planu normatywów środków obrotowych na r. 1950 w spółdzielczości dla pozycji „Banki" (wzór SF 10, poz. 2) Departament Finansowy wyjaśnia, co następuje:

Jako podstawę do obliczenia normatywu bankowego przyjąć należy sumę przelewów i wypłat przypadających na poszczególne kwartały.

W spółdzielniach o charakterze produkcyjnym wzgl. usługowym, suma przelewów i wypłat będzie odpowiadała sumie nakładów wynikającej z planu nakładów rodzajowych (wzór SF 5a, poz. 13 rubr 5, 6, 7 i 8).

W spółdzielniach o charakterze handlowym wzgl. mieszanym, za sumę przelewów i wypłat należy uważać sumę planowanych nakładów rodzajowych j. w. oraz planowaną wartość zakupu towarów, z wyeliminowaniem zakupu dokonanego w ramach obrotów wewnętrznych tej samej jednostki samodzielnie bilansującej. (FN-6)

Rejestry dla rozliczenia zakupu materiałowego

Wprowadzenie do J.P.K. grupy 30 jako zbiorczego konta dla rozliczeń odnoszących się do zakupu materiałowego — powoduje konieczność wprowadzenia odpowiednich urządzeń pomocniczych, przy pomocy których umożliwione będą czynności i manipulacje ewidencyjne i rozliczające. Tego rodzaju urządzeniem pomocniczym będą rejestry faktur i zakupów.

Dotychczasowa praktyka rozliczeniowo-ewidencyjna w zakresie obrotu materiałowego w zasadzie nie sprzyjała rozpowszechnianiu się metody wstępnego, rejestrowego ujęcia zakupu materiałowego i stąd też brak w przeważającej części przedsiębiorstw doświadczeń i tradycji w zakresie rejestrów.

Jednym zatem z zadań najbliższej przyszłości w dziedzinie organizacji i techniki pracy księgowej przedsiębiorstw będzie opracowanie najbardziej odpowiedniego dla danego przedsiębiorstwa typu lub typów rejestrów z równoczesnym powiązaniem mechanizmu działania tych rejestrów z istniejącą strukturą organizacyjną oraz wynikającym z tej struktury obiegiem dokumentów.

Celem zapoznania przedsiębiorstw z istniejącymi projektami rejestrów publikuje się poniżej 2 warianty rozwiązań technicznych. Publikowane projekty służą temu samemu celowi, tj. pozaksięgowej bieżącej ewidencji przychodu faktur i zakupu oraz okresowego ich rozliczenia z tym, że:

pierwszy wariant

przewiduje ewidencję i rozliczenie faktur i zakupów w łącznym rejestrze, natomiast

drugi wariant

oparty jest na zasadzie rozbicia na dwa oddzielne rejestry, przy czym rolę łącznika między tymi dwoma rejestrami spełnia dodatkowy arkusz rozrachunkowy.

(A.J.K. — B.O.R.)

WARIANT 1

A. **Założenia.**

Zaprojektowany wg załączonego wzoru Rejestr faktur i zakupu ma za zadanie:

1. uchwycenie wpływu faktur i dostaw z uwzględnieniem danych szczegółowych odpowiadających strukturze klasy 3 nowego J.P.K.
2. redukcję ilości księgowań w klasie 3 do najkonieczniejszego minimum, tzn. możliwie jednorazowe wyksięgowanie zaszłości na koniec miesiąca.

Zaprojektowany wzór stanowi zatem kombinację rejestru i zbiorczego dowodu księgowego. Stosowany może być w formie luźnych lub oprawionych arkuszy z jedną lub więcej przebitek, albo też bez nich, w zależności od indywidualnych potrzeb danego przesiębiorstwa.

Z zasadzie dane wciągane są w kolejności wpływu faktur, a to z uwagi na to, że chronologia wpływu materiałów i towarów zachowana jest w przebitkowym dzienniku analitycznej kartoteki materiałowej (do grup 31 — 36).

Możliwość użytkowania kolumny „Uwagi" na inne jeszcze niż podane poniżej cele, jak np. regulacja dostaw itp. nadaje zaprojektowanemu wzorowi rejestru znaczną elastyczność i wielostronność w praktycznym zastosowaniu.

B. **Objaśnienie wzoru.**

Zgodnie z w/w założeniami, kolumny wzoru (z wyjątkiem danych czysto ewidencyjnych) dostosowane są do potrzeb księgowości w odniesieniu do poszczególnych grup klasy 3.

Wzór dzieli się na dwa zasadnicze piony, z których pierwszy (lewy) związany jest z fakturą, drugi natomiast — z danymi, dotyczącymi rzeczywiście przyjętych materiałów i towarów.

Objaśnienie wzoru, podane w tym rozdziale, dotyczą tylko tych elementów wzoru, których treść i funkcja nie wynika bezpośrednio z nagłówków odnośnych kolumn, względnie z treści rozdziału C „Zastosowanie wzoru".

Kolumna 0 — Liczba porządkowa

obejmuje bieżącą numerację poszczególnych pozycji. Dla uniknięcia zbyt uciążliwej w zastosowaniu praktycznym numeracji wielocyfrowej wskazane jest rozpoczęcie tejże co miesiąc od 1.

Kolumna 1 — Symbol dostawcy.

Najwłaściwszym symbolem, określającym krótko, zwięźle i dokładnie dostawcę, wydaje się numer jego konta osobowego.

Możliwe w praktyce omyłki (np. tzw. „czeskie błędy") samorzutnie eliminowane są przez następne dwa numery, tj. wewnętrzny Nr faktury i Nr faktury dostawcy.

Kolumny 3 do 5 nie wymagają osobnego omówienia.

Kolumny 6—9 — Sumy faktury.

Zgodnie z podstawowym założeniem projektu, tj. użytkowania rejestru również jako zbiorczego dowodu księgowego, każda kolumna (wartościowa) powinna z końcem miesiąca wykazać taką sumę, która zawsze odnosić się musi do tych samych kont klasy 3. Tabelaryczne uchwycenie kwot nie zawsze umożliwia osiągnięcie takiego celu w sposób prosty i nieskomplikowany, dlatego też przewidywać trzeba możliwość eliminacji kwot szczegółowych, a tym samym możliwość końcowej preparacji sum niektórych kolumn.

Konieczność ta wynika zwłaszcza w omawianej tu grupie kolumn.

Jakie księgowania umożliwiać powinny poszczególne kolumny, wynika z załączonego przykładu liczbowego (załącznik Nr 1, patrz strona 330).

Kolumna 6 — Sumy faktury nieskorygowanej.

Kolumna ta spełnia funkcję właściwego rejestru faktur. Obejmować ona zatem powinna wszystkie wpływające faktury bez żadnych, ewentualnie wymaganych, korektur. Ze względu na to, że końcowa suma kolumny umożliwiać musi księgowanie „Winien 301" „Ma 14" przewidywane być muszą kolumny dla ewidencji wszystkich nieodpowiadających temu wymogowi kwot.

Kolumna 7 — Zmniejszenia kolumny 6.

Wprowadzenie do wzoru tylu kolumn, ile możliwych jest księgowań, doprowadziłoby do nieekonomicznych rozmiarów arkusza. Z tego powodu przewidziano tylko ograniczoną ilość kolumn dla wyodrębnienia określonych zagadnień klasy 3, wykazujących wzmożony ruch, dla selekcji i ewentualnej zupełnej eliminacji rzadziej występujących wypadków pozostawiono tylko jedną osobną kolumnę. Funkcję tę spełnia kolumna 7. Końcową sumę tej kolumny potrąca się od sumy kolumny 6, zgodnie z wymienionym w nagłówku tytułem. Dyspozycje księgowe do poszczególnych kwot, wykazanych w tej kolumnie, umieszcza się w kolumnie „Uwagi". Na koniec miesiąca następuje grupowanie równobrzmiących dyspozycji (kol. „Uwagi"), celem stworzenia osobnego dowodu księgowego dla nietypowych i nieprzewidzianych w następnych kolumach księgowań.

Kolumna 8 — 23.

Funkcja tych kolumn, wynikająca z instrukcji do nowego J.P.K., określona jest poszczególnymi nagłówkami. Bliższe omówienie podaje się w rozdziale C. Zaznacza się tu tylko, że ilość podkolumn 18 może być dostosowana do potrzeb przedsiębiorstwa. Podane w nagłówku numery kont nie powinny być wydrukowane; unika się w ten sposób prowadzenia w rejestrze „martwych" kolumn.

Do kolumn 19 i 20, oznaczonych skrótem Pz (przychód z zewnątrz) wpisuje się numery i daty dowodów przyjęcia materiałów do magazynu.
Kolumna „Uwagi" nie powinna być zbyt wąska, gdyż może ona ewent. ujmować zagadnienia o charakterze ewidencyjno-kontrolnym w zależności od indywidualnych potrzeb poszczególnych przesiębiorstw lub branż.

C. Zastosowanie rejestru.

Jak już wyżej wspomniano, zaprojektowany rejestr może być prowadzony w formie luźnych lub zbroszurowanych arkuszy, z przebitkami lub bez. Wybór jednej z tych możliwości uwarunkowany jest indywidualnymi potrzebami prowadzącej go jednostki. Celem lepszego wyjaśnienia sposobu zastosowania tego rejestru, umieszczone w załączonym wzorze typowe przykłady transakcji na przestrzeni 2 miesięcy, a mianowicie:

I. *w styczniu:*
   1. Wpływ faktury z równoczesną dostawą materiałów,
   2. Jak 1, jednak z tym, że część faktury została skutecznie zareklamowana.
   3. Przychód materiałów, do którego faktura nadeszła dopiero w lutym, koszty dostawy zapłacono na podstawie listu przewozowego.
   4. Wpływ faktury; zafakturowany towar nadszedł dopiero w lutym.
   5. Wpływ faktury, do której nadeszła tylko część towaru.

II. *w lutym:*
   1. Otrzymano fakturę z równoczesną dostawą towaru bez reklamacji.
   2. Otrzymano fakturę za nadeszłe w styczniu towary.
   3. Otrzymano towary do nadeszłej w styczniu faktury.
   4. Nastąpiło częściowe uzupełnienie dostawy ze stycznia.

Przykład rozwinięty jest w rozwiązaniu alternatywnym, w myśl którego prowadzi się *rejestr bez przebitki, na luźnych arkuszach z zachowaniem chronologii wpływu zarówno faktur jak i przyjęcia towaru.* Inne alternatywy omówione zostaną na końcu rozdziału.

Na dowód księgowej zgodności przykładu, a tym samym pozytywnego rozwiązania drugiego założenia niniejszego projektu załączono poza tym rozwinięcie przykładów w formie kontowej (zał. 2 i 3, patrz str. 330 i 331).

Numeracja stron.

Podany w przykładzie sposób numeracji umożliwia łatwe oznaczenie i odnajdywanie wciągniętych do rejestru pozycji. Symbol numeru strony składa się z trzech elementów cyfrowych: miesiąc, rok, strona, np. I/49/1. Przy odwoływaniu się do strony rejestru w wypadkach, w których omyłka lub niejasność z góry jest wykluczona, „rok" może być opuszczony.

Liczba porządkowa — (kol. 0).

W przykładzie stosowano numerację, rozpoczynającą się co miesiąc od 1.

Pozycja zapisów.

Dla odwoływania się do poszczególnej *pozycji* wystarczy w zasadzie podać miesiąc i liczbę porządkową, jak np. w kol. 22 poz. II/1, I/4 itd.

Technika zapisów pozycji do rejestru.

W załączonym przykładzie (zał. 1) opuszcza się wszystkie dane o charakterze czysto ewidencyjnym, jak np. Symbol dostawcy, numery i daty faktur oraz Pz, jako nieistotne dla omówienia sposobu zastosowanie rejestru. Chronologię dat zastępują w tym wypadku liczby porządkowe. Przykłady szczegółowe nazwane będą dalej pozycjami.
Podkreśla się, że do kolumny 6 wpisuje się nieskorygowaną kwotę na jaką opiewała faktura dostaw-

cy, bez względu na to, czy faktura została sprawdzona uprzednio, czy też nie.

W dalszych natomiast kolumnach umieszczać wolno tylko kwoty sprawdzone i uzgodnione. W skomplikowanych wypadkach zaleca się uzgadnianie kwot na specjalnych dowodach w sposób podany w załączniku 2. Dowody te przechowywane powinny być w osobnych skoroszytach jako uzupełnienie rejestru.

Dla lepszej orientacji podaje się przy omawianych poniżej transakcjach (pozycjach) do każdej kwoty numer w załączniku 1.

Transakcje w styczniu.

Poz. 1 — Otrzymano fakturę równocześnie z dostawą.

	kwota	*kol.*
Suma faktury	2.000,—	6
Błąd w obliczaniu faktury zareklam. nieskutecznie	45,—	8
Koszty przesyłki, zafakturowane	25,—	10
Różnica cen ustalona na podstawie dowodu Pz:		
a) zafakturowano za dużo	17,—	12
b) zafakturowano za mało	30,—	13
Suma Pz (wartość *przyjętego towaru)*	1.943,—	16
Poszczególne pozycje Pz wg numerów kont kartoteki analitycznej	1.600,—	18 b
	343,—	18 c

Ponieważ pozycja ta zawiera wszystkie dane, dotyczące tej dostawy, w kolumnie 23 stawia się znak załatwienia (pionową kreską w kolorze czerwonym).

Zgodność księgowań tak wpisanych kwot wynika z załącznika 2.

Poz. 2 — Faktura nadeszła równocześnie z dostawą; część dostawy została skutecznie zareklamowana.

Suma faktury	3.000,—	6
Część skutecznie zareklamowana (np. towar nieodpowiadający warunkom zamówienia)	1.500,—	7

Kwota ta nie podlega księgowaniu, a zatem nie umieszcza się w kol. 21 (Uwagi) żadnej dyspozycji księgowej, a jedynie wyjaśnienia powodu eliminacji w kol. o: skutki zarekl.

Wszystkie inne składniki faktury księguje się jak poz. 1.
Pozycja jest w całości zaksięgowana — znak w kol. 23.

Poz. 3 — Wpływ materiałów bez rachunku.

Suma Pz — poszczególne pozycje wycenione na zasadzie katalogu cen (cennika)	3.570,—	17
Koszty przewozu, zapłacone na podstawie listu przewozowego — gotówka	30.—	11

Ponieważ dla dostawy tej nie ma faktury, a zatem obliczenie innych danych również nie jest możliwe, w kol. 23 nie stawia się na razie znaku załatwienia. Powstała w ten sposób luka sygnalizuje, że pozycja ta nie jest załatwiona.

Umieszczona w załączniku 1 kreska zakreślona została dopiero w miesiącu lutym.

Poz. 4 — Faktury bez dostawy.

Suma faktury	4.550,—	6

Faktura nie została zareklamowana, gdyż wystawiona była zgodnie z zamówieniem. Ponieważ materiały nie nadeszły do końca miesiąca, a kwota przez kolumnę 6 trafić winna na podg:. 301, z której przeksięgowana być musi na Dt konta 300 (Towary w drodze) przeto wciągnąć ją należy również do przewidzianej dla tego celu kolumny 9.

Pozycja nie jest załatwiona — kreski w kolumnie 23 nie stawia się. Zapis w załączniku 1 dokonany został dopiero w m-cu lutym.

Poz. 5 — Otrzymano fakturę z dostawą częściową.

Suma faktury	1.740,—	6
Koszty dostawy — zafakturowane	50,—	10
Suma przyjętego towaru pg. Pz	975,—	16
Suma zafakturowanych, lecz nie dostarczonych pozycji faktury (termin reklamacji upłynął)	740,—	8
Różnica cen jednej pozycji ustalonej na podstawie Pz (zafakturowano za mało)	25,—	13

Pozycja niezałatwiona — kreski nie stawia się. Na tej pozycji kończy się przykład za styczeń.

Po podsumowaniu wszystkich kolumn następuje *preparacja sum celem sporządzenia dowodu* księgowego.

Postępowanie jest następujące:

1. z kolumny 6 oblicza się sumę kolumny 7,
2. do kolumny 16 dolicza się sumę kolumny 17.
3. przeprowadza się kwalifikację sum wpisanych do kolumny 7 (których w zasadzie powinno być niewiele) pamiętając, że do sum tych odnoszą się wyjaśniające zapisy w kolumnie 21 („Uwagi"). Kwoty zaopatrzone w kolumnie 21 w dyspozycje księgowe grupuje się wg jednakowych dyspozycji.
4. sumy wynikające z poszczególnych kolumn oraz zgrupowane sumy z kolumny 7 wciąga się do zbiorczego dowodu księgowego, który po podli-

czeniu wszystkich pozycji Winien i Ma powinien się zbilansować.

Na podstawie przykładu za styczeń wynikają podane w zał. 2 (kol. „Razem") księgowania.

Transakcje w lutym.

Poz. II/1 — pozycja ta nie wymaga żadnych wyjaśnień:

Poz. II/2 — Wpływ faktury do dostawy z m-ca stycznia (poz. I/3):

	kwota	*kol.*
1. Suma faktury	3.420,—	6
Towar przyjęty w styczniu został wyceniony wg dowodu Pz na	3.570,—	
powstaje zatem		
2. odchylenie w wysokości	150,—	
które należy doliczyć w kolumnie		6

Kwotę 150,— wyeliminuje się następnie z kol. 6 przez wpisanie do kol. 7.

Umieszczone w kolumnie „Uwagi" dyspozycje księgowe brzmią:

do poz. 2: (3,420,—) 149/301
„ „ 2a: 150,— 149/301

gdyż poz. 2 stanowi storno poz. I/3 z konta 149, a poz. 2a znaleźć się musi w kredycie konta 301 skąd poprzez kolumnę 15 trafia na konto 3022; zgodność tych dyspozycji wynika jasno z porównania poz. I/3 i II/2 w załącznikach 2 i 3.
(Kwot ujętych w nawias nie podlicza się w kol. 7).

Ponieważ wszystkie dane do tej dostawy wciągnięte zostały do rejestru w kolumnie 22 i 23 umieszcza się znaki załatwienia z wzajemnymi odsyłaczami do pozycji w styczniu i w lutym.

Poz. II/3 — Wpływ i przyjęcie towaru do faktury ze stycznia.

1. Suma przyjętego towaru wg Pz	4.530,—	16
2. Poszczególne pozycje Pz		18a-18d
3. Różnica cen, wynikająca z wyceny wewnętrznej i ceny fakturowanej	70,—	13
4. Koszty przesyłki, według faktury	120,—	10

Pkt. 4 ilustruje możliwość postępowania w razie przeoczenia kwot, odnoszących się do poprzednich miesięcy. Kwota ta powinna się bowiem była znaleźć w poz. I/3.
Ponieważ suma faktury w styczniu przeniesiona została z 301 na debet 300, należy ją w lutym stamtąd przeksięgować na debet 301, które potem uznane zostanie, zgodnie z instrukcją do J.P.K. kosztami, różnicą cen i towarem przyjętym. Są to księgowania częściowo nie objęte bezpośrednio przez ściśle określone funkcje poszczególnych kolumn, dlatego też w kolumnie „Uwagi" umieszcza się odnośne dyspozycje księgowe. Wskazane jest w tym wypadku sporządzenie pomocniczego dowodu księgowego. Wszystkie dane, dotyczące tej transakcji znalazły się w rejestrze, dlatego do poz. I/4 i II/3 wstawia się znak załatwienia z wzajemnymi odsyłaczami.

Poz. II/4 — Uzupełnienie częściowej dostawy ze stycznia.

Z powodu nieskutecznej reklamacji, część faktury z poz. I/5 znalazła się w styczniu na debecie konta 174 (zł 740,—). W lutym wpłynęła dostawa końcowa i została bez reklamacji przyjęta. Z tego wynikają następujące zapisy w rejestrze:

1. Suma faktury (część z konta 174)	740,—	6
2. Eliminacja z kol. 6 (w kol. „Uwagi" dyspozycja 174/301)	740,—	7
3. Różnica cen	65,—	12
4. Suma Pz	675,—	16
5. Obciążenia kont 31 — 38	675,—	18 a

(Porównanie poz. I/5 i II/4 w załączniku 2 i 3 potwierdza zgodność postępowania).

Do kolumn 22 i 23 wstawia się znaki załatwienia z wzajemnymi odsyłaczami w styczniu i w lutym. Zakłada się, że poz. II/4 jest ostatnią pozycją w lutym.
Następuje podsumowanie kolumn, odliczenie sumy kol. 7 z kol. 6.
Kol. 17 nie wykazuje żadnej sumy więc odpada doliczenie jej do kol. 16.

Kolumna 6 wykazuje teraz kwotę zł 6.820,—. Tę i pozostałe sumy kolumn wpisać należy do zbiorczego dowodu księgowego.

Z kolei następuje analiza kwot, wpisanych w kol. 7 oraz dotyczących ich dyspozycji księgowych w kol. „Uwagi". Następuje grupowanie równobrzmiących dyspozycji księgowych i wpisane do zbiorczego dowodu księgowego za m-c luty. Na podstawie tego dowodu księgowego przeprowadza się księgowania w księgowości głównej. Porównanie sum rejestru i kol. „Razem" w załączniku 3 wykazuje zgodność postępowania.

D. **Inne alternatywy prowadzenia rejestru.**

Przykład przytoczony w rozdziale C przeprowadzony był przy pomocy rejestru bez przebitki prowadzonego na luźnych kartkach z zachowaniem pełnej chronologii wpływu faktur i towaru (kol. 3 i kol. 20). Alternatywa ta zawiera wszystkie cechy prawidłowości, zarówno w znaczeniu rejestru, jak i pod względem uchwycenia zaszłości księgowych z zachowaniem właściwego rozgraniczenia okresowego.

Nie daje ona natomiast *(co jednak nie jest właściwym celem rejestru)* pełnego przebiegu w czasie niektórych transakcji w jednej pozycji. Powoduje to, że w niektórych wypadkach *dla ustalenia przebiegu pewnych* transakcji (jak to z przytoczonego przykładu wynika), sięgnąć trzeba do rejestrów poprzednich miesięcy. Podkreśla się tu, że dla *załatwienia* transakcji w rejestrze sięgnięcie do innych miesięcy będzie zawsze konieczne, bez względu na obraną ewentualnie inną alternatywę. Dlatego też już teraz należy stwierdzić, że alternatywa przedstawiona

w powyższym przykładzie posiada najwięcej walorów ekonomiki pracy i materiału.
Jak z powyższego wynika, jedynym mankamentem przytoczonej alternatywy jest to, że nie wykazuje ona jedynie pełnego przebiegu danej transakcji *w jednej pozycji.*

Brak ten może być częściowo usunięty przez prowadzenie *rejestru z kilkoma przebitkami.* Wypada jednak podkreślić, że potrzebna ilość przebitek nie może być nigdy z góry dokładnie określona, chyba, że sporządza się 12 przebitek, co w praktycznym zastosowaniu nie może być przyjęte jako dopuszczalne rozwiązanie.

Postępowanie w przypadku prowadzenia rejestru z kilkoma przebitkami.

Rozróżnić tu należy następujące wypadki:

1. Faktura z równoczesną dostawą — niezareklamowana
2. Faktura z jednorazową dostawą w bież. miesiącu
3. Faktura z kilkoma dostawami w bież. miesiącu
4. Faktura z jednorazową dostawą w jednym z następnych miesięcy
5. Wszystkie wypadki 2—4 z reklamacją skuteczną pełną lub częściową
6. Wszystkie wypadki 2—4 z reklamacją nieskuteczną w trybie Uchwały KERM,
7. Dostawa bez faktury — niezareklamowana
8. Dostawa bez faktury — zareklamowana skutecznie lub bezskutecznie w całości lub części.

Duża rozpiętość wymienionych powyżej wariantów z góry przesądza możliwość technicznego rozwiązania jakiegokolwiek tabelarycznego rejestru, oddającego przebieg pojedyńczej transakcji w jednej pozycji.

Omawiając mimo takiej konkluzji tę alternatywę, wychodzi się z założenia, że na skutek odgórnych zarządzeń oraz w wyniku usprawnienia aparatury gospodarczej, ilość wyżej wymienionych wariantów zredukowana zostanie w przyszłości do takiego minimum, które umożliwi praktyczne zastosowanie omawianej tu alternatywy. Omówienie to ogranicza się przeto do normowanego stanu rzeczy. Zakładając, że wszystkie transakcje i związane z nimi szczegółowe zaszłości załatwiane będą w przyszłości w czasokresie najwyżej 4-ch miesięcy, rejestr składać się będzie z oryginału i 4 przebitek.

Sposób wpisania do rejestru pełnych transakcji niezareklamowanych, które, jak się zakłada, stanowić będą większość zapisów, nie wymaga osobnego wyjaśnienia. Postępowanie będzie tu identyczne z postępowaniem opisanym w uprzednio szczegółowo przytoczonym przykładzie.

W innych wypadkach wciąga się zawsze *tylko pierwszą* zaszłość, dotyczącą danej transakcji do następnej wolnej linii rejestru. Jeżeli następne zaszłości tej transakcji będą miały miejsce jeszcze w bież. miesiącu, uzupełnia się pierwszą pozycję odnośnymi kwotami poprzez oryginał i kopię. Jeżeli natomiast część lub wszystkie późniejsze zaszłości, zamykające historię danej transakcji, będą miały miejsce w następnym lub jednym z dalszych miesięcy, zapisy te umieszcza się już nie na oryginale, lecz na przeznaczonej dla odnośnego miesiąca przebitce poprzez pozostałe dalsze przebitki. Zapisy na kopiach dokonane zostaną w odmiennym kolorze.

W ten sposób na poszczególnych przebitkach znajdywać się będą dane przebite w miesiącu, na który opiewa oryginał, oraz dane w *kolorze odmiennym,* które odnosić się będą do miesiąca, na który opiewa przebitka.

Uzgodnienie sum poszczególnych kolumn oryginału nastąpi w sposób podany w uprzednio podanym przykładzie. Sumy oryginału mogą — choć nie koniecznie muszą — być przebite. W przebitkach poprzednich miesięcy podlicza się osobno kwoty w odmiennym kolorze. Sumy kolumn tych przebitek zostaną zestawione w analogiczny sposób jak oryginały. Do spreparowanych sum oryginału za bież. miesiąc dolicza się następnie odpowiednio preparowane sumy „kolorowe" przebitek za poprzednie miesiące, dokonane w miesiącu bieżącym. Sumy kwot obliczone na oryginale stanowią podstawą do sporządzenia dowodu księgowego na bieżący miesiąc.

Dla uzyskania pełnej historii danej transakcji w jednej pozycji i na jednej karcie rejestru postępuje się jak następuje: Komplet strony rejestru (oryginał i 4 kopie) zostanie zaopatrzony w nazwę, bieżącego miesiąca, zaś kopie dodatkowo w nazwy następnych kolejnych miesięcy. Wszystkie zapisy dotyczące bieżącego miesiąca wpisuje się do rejestru poprzez wszystkie 4 kopie. Po skończonym miesiącu odrywa się oryginał, pozostawiając pozostałe kopie spięte. Zaszłości zachodzące w następnym miesiącu, do których pierwszy zapis znajduje się na oryginale poprzedniego miesiąca, wpisuje się poprzez wszystkie pozostałe kopie do pierwszej kopii. Po skończonym drugim miesiącu odrywa się pierwszą kopię, do której wpisuje się sumy kolumn (w tym samym kolorze co poszczególne kolorowe zapisy) jednak już bez przebitki. Użytkowanie tych sum odbywa się w sposób wyżej podany. W analogiczny sposób postępuje się z następnymi kopiami tak, że na ostatniej kopii danego kompletu uzyska się pełny przebieg wszystkich pozycji danej strony rejestru

Rozwiązanie to przekreśla oczywiście chronologię zapisów w rejestrze, gdy późniejsze zaszłości do danej transakcji wciąga się do jednej z kopii poprzednich miesięcy.

(R. W. — Kraków)

PRZEDRUK CAŁKOWITY LUB CZĘŚCIOWY MATERIAŁU ZAMIESZCZONEGO W BIULETYNIE FINANSOWYM PAŃSTWOWEJ KOMISJI PLANOWANIA GOSPODARCZEGO DOZWOLONY WYŁĄCZNIE ZA ZGODĄ REDAKCJI

jednostka

Rejestr faktur i zakupu
za miesiąc STYCZEŃ 1949 r.

RFZ Nr I/49

Strona 1

L. p.	Symbol dostawy	Faktura: Nr wewnętrzny	Faktura: Data wpł.	Faktura: Data wyst.	Faktura: Nr dostawcy	Sumy faktury: nieskorygowane	Sumy faktury: zmniejsz. kol 6	Sumy faktury: reklam nieskut.	Sumy faktury: bez dostawy	Koszty: zafakturowane	Koszty: poza fakt.	Róż. cen 3021: W-n	Róż. cen 3021: M-a	Odchyl. 3022: W-n	Odchyl. 3022: M-a	Wart. przyj.: z fakturą	Wart. przyj.: bez fakt.	Obciąż. konta: 31	Obciąż. konta: 32	Obciąż. konta: 36	Obciąż. konta: 38	Poz.: Nr	Poz.	Uwagi	zał.: do poz.	zał.: znak
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18a	18b	18c	18d	19	20	21	22	23
1						2000		45		25		17	30			1943			1600	343						
2						3000	1500			40		20				1440		950		490				skul. rekl.		
3						—					30					—	3570		2300		1270				II/2	
4						4580			4580							—									II/3	
5						1740		740		50			25			975		975							II/4	
						11320	1500	785	4580	115	30	37	55			4358	3570	1925	3900	833	1270					
						— 1500										+3570										
						9820										7928										
					Wn	301	—	174	300	3020	3020	3021	301	3022	301	—	301	31	32	36	38					
					Ma	14		301	301	301	10/11	301	3021	301	3022	301	149	—	—	—	—					

jednostka

Rejestr faktur i zakupu
za miesiąc LUTY 1949 r.

RFZ Nr II/49

Strona 7

1						3400				80		40	110			3390		2400		990						
2						3420	(3420)									—								149/301		
2a						150	150								150									149/301	I/3	
3						—				120			70			4530		1200	2000	1000	530			301/300	I/4	
4						740	740					65				675		675						174/301		
						7710	890			200		105	180		150	8595		4275	2000	1990	530					
						— 890																				
						6820																				
					Wn	301	—	174	300	3020	3020	3021	301	3022	301	—	301	31	32	36	38					
					Ma	14		301	301	301	10/11	301	3021	301	3022	301	149	—	—	—	—					

Kwot ujętych w nawias nie podlicza się w kol. 7

Kontowe rozwinięcie przykładu
do rejestru faktur i zakupu za m-c STYCZEŃ 1949 r.

Załącznik 2

Nr konta	Poz.	I/1		I/2		I/3		I/4		I/5		Konto	Razem		Konto
14			2000		1500				4580		1740			9820	301
149							3570							3570	301
174		45								740		301	785		
300								4580				301	4580		
301		2000	45	1500				4580		1740	740	14	9820	785	174
						3570			4580			149	3570	4580	500
			25		40						50			115	3020
		30	17		20					25		3021	55	37	3021
			1943		1440		3570				975			7928	31—38
3020		25		40						50		301	115		
						30						11	30		
3021		17	30	20							25	301	37	55	
3022															
31				950						975		301	1925		
32		1600				2309						„	3900		
36		343		490								„	833		
38						1270						„	1270		
10 wzgl. 11							30							30	3020
Sumy		4060	4060	3000	3000	7170	7170	9160	9160	3530	3530		26920	26920	

(Do artykułu na str. 325—329.)

Kontowe rozwinięcie przykładu

do rejestru faktur i zakupu za m-c LUTY 1949 r.

Załącznik 3

Nr konta	Poz.	II/1		II/2		II/3		II/4			Konto	Razem		Konto
14			3400		3420								3400 3420	301 149
149				3420 150							14 301	3420 150		
174								45 740					45 740	11 301
300							4580						4580	301
301		3400		3420	3420 150	4580	120	740				12140	3420 150 200	149 3020
		110	80 40			70			65		3021 3022	180 150	105	3021
			3390	150			4530		675				8595	31—38
3020		80				120					301	200		
3021		40	110				70	675			301	105	180	301
3022					150								150	301
31		2400				1200		65			301	4275		
32						2000					»	2000		
36		990				1000					»	1990		
38						330					»	330		
10 wgzl. 11								45			174	45		
Sumy		7020	7020	7140	7140	9300	9300	1525	1525			24985	24985	

WARIANT 2

A. Założenia.

Opisany poniżej projekt rejestru przeznaczonego do dokonywania wszelkich rozliczeń, przewidzianych w grupie 30, ma za zadanie:

1. Umożliwić księgowanie na kontach księgowości głównej (finansowej) sum zbiorowych, jako ostatecznego wyniku rozliczeń dotyczących zakupu materiałowego. Dotyczy to:
   a) przychodu faktur materiałowych,
   b) przychodu materiałów i towarów wycenianych przez przedsiębiorstwa we własnym zakresie, niezależnie od momentu otrzymania właściwej faktury materiałowej,
   c) rozliczania otrzymanych faktur materiałowych z odpowiednim przychodem materiałowym oraz wyprowadzenie powstałych w wyniku tego rozliczenia różnic.
2. Uprościć do niezbędnego minimum związane z powyższym rozliczeniem czynności z uwzględnieniem możliwości posługiwania się nisko kwalifikowanym personelem.
3. Umożliwić zastosowanie rejestru nawet w tym wypadku, gdy struktura organizacyjna przedsiębiorstwa nie pozwala na skupienie wszystkich czynności odnoszących się do zjawisk z zakresu zaopatrzenia w jednej komórce przedsiębiorstwa.

Oprócz podziału uwarunkowanego strukturą organizacyjną przedsiębiorstwa, możliwy też jest podział całości lub poszczególnych części rejestru wg układu rodzajowego grup 31 — 38.

Całość rejestru składa się z trzech części:
1. rejestru faktur materiałowych,
2. rejestru dowodów przyjęcia materiałów,
3. arkusza rozliczeń zakupu materiałowego.

B. Rejestr faktur.

(Wzór 1 — patrz tablica na str. 334.)

Rejestr faktur służy do ewidencjonowania napływających do przedsiębiorstwa faktur materiałowych, ponadto może on być też użyty dla rejestracji faktur za usługi związane z zakupem materiałowym.

Kolumna 1 — Liczba porządkowa przeznaczona jest dla bieżącej numeracji napływających faktur. Odpowiedni numer staje się **wewnętrzno-zakładowym oznaczeniem** otrzymanej faktury i służy do jej identyfikacji bez każdorazowego odwoływania się do innych cech rozpoznawczych (np. nazwy dostawcy, Nr Nr faktury, zamówienia, suma itp.).

Kolumny 2 — 10 wyjaśnień nie wymagają.

Kolumna 11 — oddano do sprawdzenia może być w razie potrzeby wyzyskana dla oznaczenia daty oddania faktury do sprawdzenia i symbolu komórki sprawdzającej.

Kolumna 12 — Rozliczono — zawiera datę dokonania rozliczenia jako sygnał załatwienia odnośnej faktury.

Napływające faktury księgowane są w wyżej opisanym rejestrze bieżąco w porządku chronologicznym. Wpisanie do rejestru poprzedza jedynie wstępna kontrola polegająca na ustaleniu:

a) czy fakturę skierowano pod właściwym adresem,
b) czy odpowiada stanowi rzeczywistemu, tzn. czy wiąże się z zamówieniem własnym.

Dzięki takiej kontroli eliminowane są automatycznie i w sposób uproszczony faktury nie podlegające księgowaniu. Reszta przefiltrowanych w ten sposób faktur stanowi materiał dla dokładniejszej analizy.

II. Rejestr dowodów przyjęcia materiałów.
(Wzór 2 — patrz tablica na str. 334)

Przeznaczeniem jego jest ewidencjonowanie w porządku chronologicznym wystawianych w magazynie **dowodów przyjęcia materiałów**, w skrócie zwanych dowodami Pz (przyjęcie z zewnątrz).

Kolumna 1 — Liczba porządkowa służy do bieżącego numerowania wpisywanych dowodów. Kolejny numer zapisu staje się oznaczeniem dowodu przyjęcia umożliwiającym jego szybką identyfikację bez sprawdzania innych cech rozpoznawczych.

Kolumna 2 — Data wpisu do rejestru.

Kolumna 3 — Pz Nr — nadany w magazynie numer dowodu przyjęcia z zewnątrz materiałów.

Kolumna 4 — wartość przyjętych do magazynu materiałów według wyceny wewnętrznej.

Kolumny 5—12 — wartość przyjętych materiałów ugrupowanych wg kont grup 31 — 38. Ogólną sumę dowodu rozkłada się w powyższych kolumnach na takie części składowe, jakie winny być zaksięgowane na poszczególnych kontach księgowości głównej. W wykonaniu graficznym nazwy kolumn nie powinny być zamieszczone, a wypełniać je należy dopiero w miarę potrzeb. Z uwagi na możliwość jednoczesnego stosowania kilku rejestrów, przewidziana ilość wolnych kolumn wydaje się wystarczającą, tym bardziej, że część kont (np. 36, 38) w wielu wypadkach nie będzie wykazywać żadnych obrotów.

Kolumna 14 — Rozliczono dnia przeznaczona jest do wpisania daty i ew. Nr pozycji arkusza rozliczeń zakupu materiałowego. Zamieszczone w niej uwagi świadczą o rozliczeniu danej transakcji, a ponadto umożliwiają w razie potrzeby szybkie odnalezienie właściwej pozycji.

Dublowanie w powyższym rejestrze numeracji (kol. 1 i 3) konieczne jest z uwagi na to, że poszczególne dowody Pz nie będą napływać w kolejności ich wystawiania. Ze względu na to, że magazyn ma obowiązek wystawiania dowodu Pz na każdą otrzymaną dostawę, część ich dotyczyć będzie także dostaw reklamowanych, które do rejestru nie wejdą.

III. Arkusz rozliczeń przychodu materiałowego
(Wzór 3 — patrz tablica na str. 335)

Arkusz powyższy jest ogniwem, wiążącym oba uprzednio opisane rejestry.

Zadaniem jego jest:

1. powiązanie faktury materiałowej z właściwym dowodem przyjęcia materiałów i zaewidencjonowanie wszelkich wynikających z tego rozliczeń;
2. rozliczenie faktur za usługi obce, świadczone przy zakupie (o ile takie faktury przedsiębiorstwo rozlicza za pośrednictwem podgrupy 301) oraz eliminowanie zarachowanych w fakturach materiałowych kosztów zakupu;
3. wyeliminowanie zakwestionowanych faktur lub ich części.

Kolumny 1 — 5 nie wymagają objaśnień.

Kolumna 6 — Faktura niesprawdzona podaje pierwotną sumę faktury, tj. taką, jaką podał dostawca i jaka wprowadzona została do rejestru faktur.

Kolumna 7 — Faktura sprawdzona zawiera sumę faktury sprawdzonej, tj. sumę ustaloną po przeprowadzeniu kontroli szczegółowej.

Kolumny 8 i 9 — 174 przedstawiają strony Dt i Ct podgrupy 174, na które odnosi się sumy faktur zareklamowanych niezgodnie z warunkami Uchwały K.E.R.M. Reklamacje te, jak wiadomo, nie wpływają na bieg inkasa bankowego.

Kolumny 10 i 11 — 140 — 8 ubrazuje strony Dt i Ct konta dostawcy w grupie 14, gdzie księgowane są reklamacje, zgłoszone zgodnie z warunkami Uchwały K.E.R.M. Reklamacje te powodują zmniejszenie przelewu inkasowego o wysokość kwoty zakwestionowanej lub też, w razie zakwestionowania całej faktury, powodują odmowę przelewu.

Kolumna 12 — 3020 przejmuje z faktur materiałowych sumy zarachowanych w nich kosztów zakupu oraz ew. sprawdzone sumy faktur za usługi świadczone przy zakupie.

Kolumny 13 i 14 przewidziane są do wpisywania w nie sum wartości materiałów wg sprawdzonych faktur i według dowodów Pz.

Kolumny 15 i 16 zbierają, wyprowadzone z porównania sum z kolumn 13 i 14 różnice, księgowane na właściwych stronach konta 3021 lub 3022.

Księgowanie arkusza oparte jest na założeniu, że przez arkusz ten muszą przejść wszelkie rozliczenia, dotyczące dokumentów uprzednio wpisanych do rejestru faktur lub dowodów Pz. W stosunku do faktur zasada ta obowiązuje nawet w tym przypadku, gdy następuje ich storno.

C. Technika pracy.

Otrzymane faktury wpisywane są bieżąco do rejestru faktur. Jednocześnie do odrębnego rejestru bieżąco wpisuje się wycenione i uprzednio zaksięgowane w księgowości materiałowej dowody Pz.

Otrzymane faktury identyfikuje się z dowodami przyjęcia materiałów; odpowiadające sobie łączy się i po zaopatrzeniu zespołu w załączoną kartę kontrolną odsyła do komórki, do której należy przeprowadzenie szczegółowej kontroli faktury. Karta kontrolna umożliwia komórce kontrolującej (Wydział Zaopatrzenia, Wydział Zamawiający itp.) przygotowanie materiału cyfrowego dla arkusza rozliczeń. Jeżeli faktura przed kontrolą była księgowana w kartotece analitycznej dostawców i w związku z tym została zaopatrzona w Nr konta analitycznego dostawcy, wówczas karta kontrolna może być użyta jako nota księgowa dla zapisów w kartotece analitycznej przy ew. zmianach sumy faktury.

Wskazane byłoby w tym wypadku stosowanie dwu kart kontrolnych jednocześnie (jednej dla księgowości analitycznej, drugiej na użytek komórki prowadzącej rejestry),

(Wzór Nr 4 — patrz str. 333.)

Wzór 4 Reklamacje do 16 1. wł.

Fakt. Nr 5/I spr.		890,—	1.005,—	niespr.
174	Dt	115,—	—	Dt
14	Ct	—	—	Ct

	3020	65,—		Wyd.	13.150,—
Pz Nr 8/I	820,—	825,—	mat.	Zwróc.	17.150,—
3021/2 Dt	5,—	—	Ct	Księg.	(—) podpis
				Spr.	(—) podpis
				Ks. an.	

Układ karty dostosowany jest do rozwiązania arkusza rozliczeń zakupu materiałowego i ma na celu szybkie oraz możliwie zautomatyzowane wprowadzenie niezbędnych elementów rozliczeniowych.

Przy łączeniu faktury z dowodem Pz wypełnia się rubryki zakreskowane oraz uwagę „Reklamacje do . . . włącznie". Uwaga ta ma ułatwić kontrolującemu stwierdzenie, czy ustalone przez niego różnice i błędy mogą być jeszcze w banku inkasującym skutecznie zareklamowane czy też nie. Zależnie od tego następuje wówczas ew. zapis do kolumny, dotyczącej podgr. 174 lub gr. 14.

Symbole powyższe można też uzupełniać dalszą symboliką kartoteki analitycznej.

Dokonujący kontroli wypełnia pozostałe rubryki w miarę potrzeby tak, by obie strony zapisów w każdym zespole bilansowały się wzajemnie. Upraszcza to sprawdzenie zapisów.

Skontrolowana faktura wraz z dowodem Pz wraca do komórki prowadzącej rejestry; wypełniona karta kontrolna jest podstawą do zapisów w arkuszu rozliczeń, a ewent. też do zapisów w księgowości analitycznej dostawców (wiersze 174 i 14). W trakcie wpisywania do arkusza karta kontrolna uzyskuje swój bieżący numer zapisu (Nr).

Numer powyższy odnotowany jest w kolumnie „Rozliczono" obu rejestrów, a z kolei do arkusza rozliczeń wprowadza się numery, pod którymi w rejestrach figurują faktura i dowód Pz. Numery winny składać się z dwu członów, ułatwiających odnalezienie właściwej pozycji: Nr. kolejnego i symbolu miesiąca (cyfra rzymska). Uzyskuje się w ten sposób pełne powiązanie jednej transakcji na wszystkich formularzach z podkreśleniem centralnego punktu systemu arkusza rozliczeń.

Sumy Zbiorowe uzyskane przez podliczenie omówionych trzech rejestrów i uzupełnione sumami faktur i dowodów Pz otrzymanych w ubiegłym okresie, a nie rozliczonych na ultimo ubiegłego okresu, stanowią po przegrupowaniu materiał do księgowań zbiorczych w obrębie grupy 30, a w zakresie przychodu materiałowego gr. 31—38 (patrz zestawienie).

Przykład liczbowy.

Wg załączonego przykładu liczbowego obroty w miesiącu styczniu wyniosły:

rejestr faktur		3.505,—
rejestr dowodów Pz		3.060,—

arkusz rozliczeń:

rozliczone faktury wg sum podanych przez dostawców		3.295,—
reklamacje nieskuteczne (podgrupa 174)		
	Dt 174	195,—
	Ct 174	10,—
reklamacje skuteczne (grupa 14)		
	Dt 140-8	370,—
wydatki na zaopatrzenie (Dt 3020)		95,—
Różnice cen (3021 — przy założeniu, że przedsiębiorstwo posługuje się przy wycenianiu materiałów cenami rzeczywistymi)	Dt 3021	5,—
	Ct 3021	15,—

Przykład powyższy uzupełniony jest założeniem, że:

nierozliczone w okresie ub. dowody Pz opiewają na sumę	1.050,—

na którą składają się:

Pz Nr. 184 — 765,— (rozliczony w b. okresie)	
Pz Nr. 191 — 285,— (nierozliczony w b. okresie)	
Łącznie z Pz 184 rozliczono w bieżącym okresie dowodów Pz na sumę	2.655,—

Przygotowanie materiału do księgowania osiąga się przy pomocy następującego zestawienia (wzór 5 — patrz str. 335):

Ważne dla finansistów i buchalterów!

NAKŁADEM POLSKICH WYDAWNICTW GOSPODARCZYCH UKAZAŁ SIĘ

JEDNOLITY PLAN KONT

DLA PRZEDSIĘBIORSTW HANDLOWYCH

Zamówienia przyjmuje wydawca:

P. P. W. Polskie Wydawnictwa Gospodarcze — Warszawa, Hoża 35, tel. 874-10. — Łódź, 22 Lipca 7, tel. 114-79 — Katowice, 3 Maja 23, tel. 317-71 — **Cena 1 egzemplarza zł 150**

(Wzór Nr 1 do tekstu na str. 331.)

Wzór 1

Rejestr faktur materiałowych

za m-c (np) styczeń 1950 r.

Strona 1

Lp.	Data otrzymania	DOSTAWCA	Adres	Nr fakt.	Nr zam. włas.	Nr zam. C.Z.M.	Dowód dostawy Nr 1	Suma	V	Oddano do sprawdz.	Rozliczono
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1								1 120			2/I
2								740			4/I
3								210			
4								200			3/I
5								1 005			1/I
6								80			5/I
7								150			6/I
								3 505			

(Wzór Nr 2 do tekstu na str. 332.)

Wzór 2

Rejestr dowodów przyjęcia materiałów

za m-c (np) styczeń 1950 r.

Strona 1

Lp.	Data	Pz Nr	Wartość	310	311	312	320	321	330	34	350	V	Rozliczenie dnia
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1			600	600									
2			180				100			80			
3			200	100	100								
4			50				50						
5			920		900		20						2/I.
6			100		50	50							
7			150					150					7/I.
8			820	300	70	50	400		40				1/I.
9			40										
			3060	1000	1120	100	570	150	40	80			

(Wzór Nr 3 do tekstu na str. 332.)

Wzór 3

Rozliczenie zakupu materiałowego

Treść: R — rozliczenie
Z — zwrot faktury

za m-c (np) styczeń 1950 r.

Strona 1

L.p.dz.	Data	Treść	Nr		Faktura		174		140—8		3020	Materiał w/g		3021 (2)		V	
			fakt.	Pz	niespr.	spraw.	Dł	Ct	Dt	Ct		fakt.	Pz	Dł	Ct		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
z przen.:																	
1		R	5/I	8/I	1 005	850	115				65	825	820	5			
2		R	1/I	5/I	1 120	950			170		30	920	920				
3		Z	4/I		200				200								
4		R	2/I	184/XII	740	750		10				750	765		15		
5		Z	6/I		80		80										
6		R	7/I	7/I	150	150						150	150				
					3 295	2 740	195	10	370	—	95	2 645	2 655	5	15		

(Zestawienie do tekstu na str. 333.)

Wzór

	Suma	301		300		3020	3021			
		Dt	Ct	Dt	Ct	Dt	Dt	Ct	Dt	Ct
1. faktury nierozliczone w ub. okresie	—									
2. faktury otrzymane w b. okresie	3.505, —	3.505, —								140—8
Razem	3.505, —									
3. z tego w b. okresie rozliczono	3.295, —									
Saldo faktur nierozlicz. w końcu b. okresu	210, —		210, —	210, —						
4. nierozliczone Pz z ub. okresu	1.050, —		1.050, —						149	
5. Pz otrzymane w b. okresie	3.060, —		3.060, —						31 — 38	
Razem	4.110, —									
6. z tego rozliczono w b. okresie	2.655, —									
Saldo rozlicz. Pz w końcu b. okresu	1.455, —	1.455, —								149
7. reklamacje nieskuteczne (174)										
a) zmniejszenia	195, —		195, —						174	
b) zwiększenia	10, —	10, —								174
8. reklamacje skuteczne:										
a) zmniejszenia	370, —		370, —						140—8	
b) zwiększenia	—									
9. Wydatki na zoapatrzenie	95, —		95, —			95, —				
10. Różnice cen:										
a) debetowe	5, —		5, —				5, —			
b) kredytowe		15, —						15 —		
		4.985, —	4.985, —	210, —	—	95, —	5,—	15,—		

Zestawienie powyższe jest podstawą do księgowania zbiorczych sum w grupie 30 i podgrupie 149 księgowości głównej.

Dla skrócenia zestawienia wszystkie konta poza grupą 30 ujęto w dwu ostatnich kolumnach, podając w nich zamiast odpowiednich sum tylko symbole odnośnych kont.

Księgowaniu podlegają sumy końcowe kolumn (ujęte ramką) oraz obroty podgrupy 149. Materiał cyfrowy dla księgowań w grupach 31—8 wynika z rejestru dowodów przyjęcia (Pz) z kolumn 5—12.

SPROSTOWANIE

W opracowaniu pt. Analiza działalności gospodarczej przedsiębiorstwa przemysłowego na podstawie bilansu i innych materiałów sprawozdawczych, zamieszczonym w Nr 8 Biuletynu Finansowego (Listopad 1949), wkradły się następujące zauważone omyłki:
str 241 szpalta 1 wiersz 14 od dołu zamiast „widoma" winno być „widoczna"; str 241 szpalta 2 tablica 1 od dołu poz. 3 zamiast 107,8 winno być 107,4; str 242 szpalta 2 tablica 1 od góry poz. 4 zamiast gat. winno być I gat.; str 243 szpalta 1 wiersz 11 od góry zamiast Na ta winno być Ma to; str 245 szpalta 1 tablica poz. 5 zamiast 21053 winno być 21059; str 246 szpalta 2 tablica 2 od dołu poz. 4 zamiast służby winno być służbowe; str 246 szpalta 2 tablica 2 od dołu poz. 7 zamiast Kara winno być Kary; str 247 tablica u dołu poz. 7 zamiast 18 winno być 1,8; str 248 szpalta 1 wiersz 4 od góry zamiast usprawnienie winno być usprawnienia; str 248 szpalta 1 tablica 1 od dołu poz. 6 zamiast własnej winno być własny; str 248 szpalta 1 tablica 1 od dołu poz. 4 zamiast 1917 winno być 1977; str 249 szpalta 2 wiersz 26 od góry zamiast obejmując winno być odejmując; str 251 tablica u dołu poz. 1 zamiast + 39 winno być — 29; st. 251 tablica u dołu poz. 3 zamiast niefakturowe winno być niefakturowane; str 251 tablica u dołu poz. 4 zamiast z tytułu winno być z tytułów; str 253 szpalta 2 wiersz 2 od dołu zamiast momentu gotowego winno być momentu otrzymania gotowego.

Polskie Wydawnictwa Gospodarcze wydają **stale aktualny zbiór wszystkich przepisów prawnych i obowiązujących rozporządzeń** p. t.

„USTAWODAWSTWO GOSPODARCZE - TEKSTY"

Już są w sprzedaży pierwsze dwa tomy p. t

„PRZEPISY O CENACH" - cena 1 egz. 700 zł

„DOSTAWY I ROBOTY" - cena 1 egz. 500 zł

Wydawnictwo oparte jest na systemie luźnych kartek, spiętych kołoszytem. W miarę ukazywania się nowych przepisów dosyłane będą nabywcom karty uzupełniające, tworząc stale aktualny zbiór przepisów prawnych danej dziedziny

Wkrótce ukażą się dalsze tomy

„REGLAMENTACJA TOWAROWA", „WYWŁASZCZENIA"

ZAMÓWIENIA NALEŻY KIEROWAĆ: **POLSKIE WYDAWNICTWA GOSPODARCZE P.P.W. WARSZAWA, HOŻA 35, TELEFON 806-28**

ADRES REDAKCJI: Warszawa, Plac 3 Krzyży, Departament Finansowy Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego.

ADRES ADMINISTRACJI: Przedsięb. Państw. Wyodrębnione „Polskie Wydawnictwa Gospodarcze" — Delegatura Katowice, ul. 3 Maja 23. - Konto PKO. III-1480

PKZG 1 - Kce 1811 - 12/49. R. 034139 - 10.000.